

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANABİLİM DALI
MODA TASARIMI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**GELENEKSEL NAKIŞLAR İLE GÜNÜMÜZDE YAPILAN 3
BOYUTLU NAKIŞLARIN GİYSİLERDE UYGULANMASI**

HAZIRLAYAN

KÜBRA BERA ADİBELLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA - 2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANABİLİM DALI
MODA TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

GELENEKSEL NAKIŞLAR İLE GÜNÜMÜZDE YAPILAN 3
BOYUTLU NAKIŞLARIN GİYSİLERDE UYGULANMASI

HAZIRLAYAN
KÜBRA BERA ADİBELLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ PINAR TÜRKDEMİR

ANKARA 2022

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 25/08/2022

Öğrencinin Adı, Soyadı: Kübra Bera ADIBELLİ

Öğrencinin Numarası: 21910096

Anabilim Dalı: Tekstil ve Moda Tasarımı Anabilim Dalı

Programı: Moda Tasarımı Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Pınar TÜRKDEMİR

Tez Başlığı: Geleneksel Nakışlar ile Günümüzde Yapılan 3 Boyutlu Nakışların Giysilerde Uygulanması

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 77 sayfalık kısmına ilişkin, 25/08/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 15”dur. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 25/08/2022

Öğrenci Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Pınar TÜRKDEMİR

İmza:

TEŞEKKÜR

Bu araştırmada tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Pınar TÜRKDEMİR Hocama, bugünlere gelmeme imkân veren ve bana güvenen Sayın Doç. Dr. M. Fikret ATEŐ Hocama, desteklerini ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Sayın Dr. Burcu AY Hocama teşekkürü bir borç bilirim. Tez çalışmam boyunca bana yardımcı ve hep yanımda olan sevgili kardeşime ve eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen sevgili aileme teşekkür ederim.

ÖZET

Kübra Bera ADIBELLİ, Geleneksel Nakışlar ile Günümüzde Yapılan 3 Boyutlu Nakışların Giysilerde Uygulanması, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Moda Tasarımı Yüksek Lisans Tezi, 2022.

Günümüzde Anadolu ve farklı coğrafyalarda nakış sanatı kendini göstermektedir. Bu nakış türleri ister Anadolu’da ister farklı coğrafyalarda ortaya çıksın yine de nakış her daim kadınların gözdesi olmuştur. Nakışlar günümüzde geleneksel nakışlar devam ettirilse de son dönemlerde geleneksel nakışlara artarnatif olan ama geleneksel nakışlar gibi köklü bir geçmişe sahip olan modern nakışlarda evlerimize hatta Anadolu’da evlenecek kadınların çeyizlerinde de görmekteyiz. Bu modern nakışların bir kısmı 3 boyutlu olup farklı coğrafyalardan evlerimize girmiştir. Modern nakışların geleneksel nakışlardan en büyük farkları belki de daha kolay ve geleneksel nakışlar kadar uğraş gerektirmemesidir. Buna rağmen geleneksel nakışlardan da kopulmamaktadır. Farklı coğrafyalarda geleneksel nakışlar daha modern bir hal ile de yapılmaktadır. Bu tezin konusu geleneksel nakışlar ile günümüzde yapılan 3 Boyutlu nakışların giysilerde uygulanmasıdır. Bu tez ile 3 boyutlu nakış teknikleri ile nakışın hem nasıl daha ileriye götürülebileceği hem de modern ve geleneksel nakışların uyumlu ve birlikte kullanımının nasıl mümkün olabileceğidir. Bu nedenle çalışmada hem geleneksel hem modern nakış hakkında bilgi verilerek bunların kullanım şekilleri ve özellikleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca katkılarıyla nakış sanatını farklı düzeye taşımış kişiler hakkında da bilgi verilmiştir. Ulaşılan bulgular ile tezin sonunda 3 boyutlu nakış ve farklı teknikler kullanılarak proje yapılmıştır. Nihayetinde geleneksel nakışın artık farklı teknikler ile yorumlanarak yeniden oluşturulması gerektiğine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nakış, 3D Teknoloji, Geleneksel Nakış, Modern Nakış, Lif Sanatı

ABSTRACT

Kübra Bera ADIBELLİ, Application of traditional embroideries and 3D embroideries made today to clothes, Başkent University, Institute of Social Sciences, Master Thesis, 2022.

Today, the art of embroidery shows itself in Anatolia and different geographies. Whether these types of embroidery originated in Anatolia or in different geographies, embroidery has always been the favorite of women. Although traditional embroidery continues today, we see it in our homes and even in the dowry of women who will marry in Anatolia in modern embroidery, which has been augmenting traditional embroidery in recent years, but has a deep-rooted history like traditional embroidery. Some of these modern embroideries are 3D and have entered our homes from different geographies. The biggest difference of modern embroidery from traditional embroidery is that it is easier and does not require as much effort as traditional embroidery. Despite this, it does not break away from traditional embroidery. Traditional embroideries are also made in a more modern way in different geographies. The subject of this thesis is the application of traditional embroideries and 3D embroideries made today on clothes. With this thesis, 3D embroidery techniques and embroidery can be taken further and how modern and traditional embroidery can be used in harmony and together. For this reason, in this study, information about both traditional and modern embroidery is given and their usage patterns and features are emphasized. In addition, information was given about the people who carried the art of embroidery to a different level with their contributions. At the end of the thesis with the findings, a project was made using 3D embroidery and different techniques. Finally, it was mentioned that traditional embroidery should be reconstructed by interpreting it with different techniques.

Key words: Embroidery, 3D Technology, Traditional Embroidery, Modern Embroidery, Fiber Art

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
GÖRSELLER LİSTESİ.....	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	2
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Kapsamı	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
2. NAKIŞIN TARİHSEL SÜRECİ,TANIMI,ANADOLU'DA NAKIŞIN TÜRLERİ VE FARKLI NAKIŞ TÜRLERİ.....	4
2.1. Nakışın Tanımı ve Anadolu'da Türk Nakışının Tarihi ve Nakış Türleri	4
2.1.1. Hesap İşi.....	7
2.1.2. Türk İşi.....	9
2.1.3. Çin İğnesi	11
2.1.4. Tel Kırma(Bartın) İşi ve Tarihi Gelişimi	13
2.1.5. Maraş İşi(Dival İşi) ve Tarihiçesi.....	15
2.1.6. Astragan İşi ve Blonya İğnesi.....	18
2.1.7. İğne Oyası	20
2.1.8. Beyaz İşi(Sarma)	23
2.1.9. İngiliz Danteli(İngiliz Anglez)	25
2.1.10. Kanaviçe.....	26
2.1.11. Firkete Oyası.....	30

2.1.12. Mekik Oyası.....	31
2.2. Geleneksel ve Modern Türleri ile Nakış.....	33
2.2.1. Sashiko	33
2.2.2. Kurdele Nakışı.....	38
2.2.3. Punch Nakışı.....	41
2.2.4. Stumpwork Nakışı.....	43
2.3. Nakış Tasarımının Kağıt Kesme Sanatı Kirigami ile Etkileşimi	45
2.4. Nakış Tasarımında Lif Sanatı ve 3 Boyutlu Yazıcılarla Gerçekleştirilen Heykelsi Görünümler	48
3. NAKIŞ VE LİF SANATI İLE ÜRETİM YAPAN SANATÇILAR	52
3.1. Nahide Küçük	52
3.2. Zeynep Tosun.....	57
3.3. Dilek Hanif	61
3.4. Erdem Morahoğlu	63
3.5. Aurelia Munoz(1926-2011)	64
3.6. Joana Vasconcelos	66
3.7. Severija Incirauskaite Kriauneviciene	67
4. 3 BOYUTLU VE GELENEKSEL NAKIŞLAR İLE YAPILMIŞ UYGULAMALAR.....	68
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
KAYNAKLAR.....	74

GÖRSELLER LİSTESİ

	Sayfa
Görsel 1 Hesap İşi Salon Takımı.....	8
Görsel 2 Hesap İşi Kese.....	9
Görsel 3 Türk İşi.....	10
Görsel 4 Türk İşi Dekoratif Örtü	11
Görsel 5 Çin İğnesi Çanta.....	12
Görsel 6 Makinada Çin İğnesi	13
Görsel 7 Tel Kırma Çanta ve Ayakkabı	14
Görsel 8 Zeynep Tosun İmzalı Lady Gaga'nın Tel Kırma Elbisesi	15
Görsel 9 100 yıllık Maraş İşi Gelinlik	17
Görsel 10 - 11 Makine ile Maraş İşi sergisi.....	17
Görsel 12 Maraş İşi Abajur	18
Görsel 13 Astragan İşi	19
Görsel 14 Blonya İğnesi Cüzdan	20
Görsel 15 İğne Oyasından Kıyafet	22
Görsel 16 3 Boyutlu İğne Oyası	23
Görsel 17 Beyaz İşi Masa Örtüsü.....	24
Görsel 18 Beyaz İşi	24
Görsel 19 İngiliz Danteli	25
Görsel 20 İngiliz Dantelinden Yelek	26
Görsel 21 Kanaviçe Örtüler	28
Görsel 22 Kanaviçe Gömlek.....	29
Görsel 23 Firkete ile Kirpik Oyası Modeli.....	30
Görsel 24 Firkete Oyası ile Yazlık Bluz.....	31
Görsel 25 Mekik Oyasında Bluz	32
Görsel 26 Mekik Oyasından Kese	32
Görsel 27 Sashiko ile Yapılan Kimono	34
Görsel 28 Kogin-zashi Desen	35
Görsel 29 Nowaki Otları Kalıbı.....	36
Görsel 30 Asanoha (Kenevir Yaprağı) Desen	37
Görsel 31 Seigaiha (Mavi Deniz Dalgaları)	37
Görsel 32 Buda'nın Yedi Hazinesi (Shippo-tsunagi)	38

Görsel 33 Kurdele Nakışı ve Crazy Nakışı Sergisi	40
Görsel 34 Kurdele Nakışı ile Yapılan Tablo	40
Görsel 35 -36 Eski Zamanlarda Kullanılan Punch İğneleri.....	42
Görsel 37 Eski ve Yeni Punch.....	42
Görsel 38 İğneye Geçirme Şekli.....	43
Görsel 39 İğne Kalınlığı ve İpin Şekli.....	43
Görsel 40-41 Londra'daki Victoria ve Albert Müzesi'nde Bulunan Tabut.....	44
Görsel 42 Stumpwork Nakışı ile Yapılmış Bir Çalışma	45
Görsel 43-44 Jen Kao İlkbahar 2012 Hazır Giyim.....	47
Görsel 45-46 Jen Kao İlkbahar 2012 Hazır Giyim.....	47
Görsel 47 Iris Van Herpen, ‘‘Crystallization’’ Koleksiyonu	49
Görsel 48-49 Catherine Wales.....	50
Görsel 50 Masaharu Ononun İmzasını Taşıyan Amimono	51
Görsel 51-52 Danit Peleg Tasarımları	51
Görsel 53-54 Danit Peleg Tasarımları	52
Görsel 55 İşlediği Taç.....	53
Görsel 56 Gelinlik	54
Görsel 57-58 Sofra Takımı	55
Görsel 59 Ayetel Kürsi	56
Görsel 60 Fransız Moda Tasarımcısı Jean Paul Gaultier'in Yaptığı İşleme Ceket.....	56
Görsel 61 Zeynep Tosun ve Tel Kırma Elbise	58
Görsel 62 Kayıp Anadolu Tasarımlarından.....	59
Görsel 63 Kayıp Anadolu Tasarımlarından.....	59
Görsel 64 Apapas Tasarımlarından	60
Görsel 65-66 Apapas Tasarımlarından	60
Görsel 67 Dilek Hanif'ten Tel Kırma Sanatına Özel Gece Elbisesi.....	61
Görsel 68 Dilek Hanif'ten Bahar Dalı Koleksiyonu	62
Görsel 69 Metalik Çiçek İşlemeler	63
Görsel 70 Aurelia Munoz	64
Görsel 71 Aurelia Munoz, Ocell Blau/ Blue Bird, 1966	64
Görsel 72 Dantel Heykel	65
Görsel 73 Dantelden Piano.....	66
Görsel 74 Daily Bread Give to As Today	67

Görsel 75 Way Of Roses 67

1. GİRİŞ

Nakış, geçmişi olan bir sanattır. İnsanlar nakışı daha çok süsleme amaçlı kullanmış ve dönemler boyunca farklı şekillerde ele almıştır. Nakış sanatının uygulaması zaman içinde değişse bile olguyu ele alma özelliği hep aynı kalmıştır. İnsanlar farklı yaşam dönemlerine ve biçimlerine sahip olsalar da nakış sanatı, hissedilen duygu ve düşüncelerin sessiz bir söyleyişi olarak günümüze gelmiştir. Günümüze kadar gelen bu sanat bir ifade ya da sessiz anlatım biçimi olarak da nitelendirilebilir. Tarih boyunca nakış sanatı, kültürler arasındaki farklılıkları ve değişen düşünce biçimlerini göstermiş olsa da içinde barındırdığı öğeler ve yapılar olarak aynı kalmıştır. Geçmişten günümüze nakış sanatı; insanlar için bir düşünme, hobi, kazanç kapısı ya da iletişim aracı olmasının yanı sıra hayal dünyamızın da bir parçası olmuştur.

Nakış sanatı evlenecek kızların çeyiz sandıklarının baş tacı olarak da anılmaktadır. Çeyizin tarihi Orta Asya Türk geleneklerine kadar uzanmaktadır. Kadim bir geçmişe sahip çeyiz kültürü günümüzde giderek azalmaktadır. Çeyiz geleneği köylerde sürdürülmeye çalışılsa da çeyizlerin içini süsleyen nakış sanatı ile birlikte çeyiz geleneği de kaybolmaya başlamıştır. Günümüzde gelişen teknoloji ile daha pratik ve fazla uğraş gerektirmeyen daha modern nakışlar genç kızların çeyizlerinde yerlerini almaya başlamıştır. Şehirlerde yaşayan, evlenme çağına gelmiş genç kızların birçoğu ya geleneksel nakışları bilmemekte ya da sadece birkaç tanesini bilmektedir. Bu nedenle çeyizlik birçok nakış ve işleme günümüzde ya satın alınmakta ya da hâlâ el emeği ile nakış yapan kişilere yaptırılmaktadır. Bu da çeyiz geleneğini ve geleneksel nakış yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmektedir.

Nakış sanatı, gelişen teknoloji ile birlikte artık daha kısa sürede ve daha hızlı sonuç alınan bir sanat olma yolunda değişime uğramaya başlasa da Anadolu'da hâlâ bir şekilde ayakta kalmaya çalışmaktadır. Nakış sanatı; renk, desen, kompozisyon, hayal gücü gibi pek çok unsuru içinde barındırır. Nakış, sadece işlenmiş ürün olmaktan fazlasıdır, günümüzün en büyük hobi ya da kazançları arasındadır.

Nakış sanatı zaman içinde geliştikçe yeni türler ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlar daha çok modern nakış olarak anılsa da aslında geçmişleri olan nakışlardır. Bu nakışlar daha modern olsa da nakışa farklı bir bakış açısı ile bakmamıza neden olmuştur. Bu modern teknikler evlerde süs eşyalarında kullanılsa da geleneksel nakışlar kadar değerli değildir.

Fakat bu durum bu ürünlerin de özünde hâlâ nakış olduğu gerçeğini değiştirmez. Örneğin Stumpwork nakışı her ne kadar 3 boyutlu bir etkiye sahip olsa da yapımında Çin iğnesi tekniği kullanılır. Ayrıca bu teknik diğer geleneksel nakış tekniği ile kullanılmaya çok müsaittir. Geleneksel nakışta kompozisyon ve desen ne kadar önemli ise modern nakışlarda da öyledir.

Modern nakışlarda geleneksel nakışta kullanılan ipler dışında farklı materyaller de kullanılabilir. Günümüzde kanaviçe daha çok geleneksel nakış olarak anılsa da artık geleneksel nakış dışında modern bir hal almaya da başlamıştır. Bunun nedeni geçmişten günümüze kadar nakış (embroidery), iğne işi (needle work) olarak benimsenen ve adlandırılan tümü ipliğe dayalı sanat biçimleri artık kullanılan malzemeye göre “tekstil sanatı (textile art)”, “lif sanatı (fiber art)” ya da “kumaş sanatı (fabric art)” olarak yeniden isimlendirilmeye başlanmıştır. (Lunin, 1990) Bunun sonucunda da geleneksel sanatlar zamanla daha modern ve daha farklı nakış sanatları doğurmuş ya da bunların gelişmesine neden olmuştur. Bunun en büyük kanıtlarından biri de 3 boyutlu tasarımlardır. Daha modern olan işlemler ve nakışlar Anadolu’da ve büyük şehirlerde evlerimize girse de kumaş üzerine değil de modern tarzda, farklı materyaller ve farklı alanlarda yapılan kanaviçeler ülkemizde henüz yaygınlaşmamıştır. Bu tezin en büyük amacı da bu iki nakış sanatını, modern ve gelenekseli, bir araya getirip uygulamaktır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, unutulmaya yüz tutmuş geleneksel nakışların gelişen teknoloji ve uygulamalarla çağdaş moda tasarım ürünlerinde kullanımının ortaya konması ve bir uygulama örneğinin geliştirilmesidir. Günümüzde Anadolu’da artık geleneksel el sanatları yapan son nesillerin de kaybolmak üzere olması, köylerde ve şehirlerde geleneksel nakışa ilginin azalması ve gelişen teknoloji ile el sanatlarının yok olma tehlikesi yaşaması ve son olarak el sanatları bölümlerinin genç öğrenciler tarafından daha az tercih edilmesi nedeniyle bu çalışmada yeni ve eskiyi bir araya getirmek hedeflenmektedir. Bu nedenle, hem geleneksel nakış türleri hem modern nakış türleri ve görünüş olarak 3 boyutlu olan nakış türleri incelenmiştir.

Tüm bunlarla birlikte modern ve farklı tarzlarda kullanılan nakışlar ile geleneksel nakışı teknoloji ve uygulamalar ile sentezlenerek geleneksel nakışların kaybolmaması ve insanların nakış sanatına farklı bir gözle bakması amaçlanmaktadır.

Yapılan çalışma sonunda hem geleneksel nakış hem de modern ve 3 boyutlu nakışların birbirleri ile nasıl sentezlenebildiği ve bu sentezlemede geleneksel nakışların Anadolu'da olmasa da farklı ülkelerde nasıl kullanıldığı ve bu tekniklerin Anadolu'ya nasıl yayılabileceğine açıklık getirilmektedir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmanın önemi, günümüzde Anadolu'da ister evlenecek kızlar için ister evlerde kullanılmak için ya da sadece bir sonraki nesle hatıra kalması için nakış büyük bir önem arz etmektedir. Günümüzde sadece el işçiliğiyle sınırlı kalmayan nakış makineyle de yapılırsa bir şekilde her eve girmiştir.

Eski zamanlarda nakış, kendini bir anlatış biçimi olmasından dolayı birçok evde yapılırken günümüzde uzun sürmesi, zahmetli olması, yapan insanların artık yaşlanması gibi sebeplerle artık el işinden çok makine işine dönmeye başlamıştır. Bu nedenle bu tez çalışmasında kadim bir geçmişe sahip nakışın nasıl daha ileriki dönemlere taşınabileceği ve bunu yaparken ne gibi teknikler kullanılabileceği düşüncesi ile yola çıkılmıştır.

1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma kapsamında ele alınan nakışın tanımı, nakışın tarihi, nakış türleri, nakış sanatı ile üretim yapan sanatçı ya da sanatçılar, geleneksel ve modern türleri ile nakış literatür taramasıyla incelenecektir. Bu başlıklar dışında nakışın kâğıt kesme sanatı kirigami ile etkileşimi, nakışta heykelsi görünüşler ve bu bağlamda farklı materyaller ile nakış üzerinde çalışan sanatçılar ve işleri hakkında bilgi verilip ayrıca 3 boyutlu nakış teknikleri ve 3 boyutlu yazıcılar ile yapılan işler incelenecektir.

Teknolojinin ilerlemesi ile geleneksel nakışlar artık makine ve el işi olarak ikiye ayrıldığı için günümüzde insanlar daha az uğraş gerektiren makine nakışlarını tercih etse de hâlâ el işi nakışlar da varlığını sürdürmektedir. Bu yüzden geleneksel nakışlara alternatif olarak 3 boyutlu ve evde daha kısa sürede yapılabilen ve fazla teknik gerektirmeyen daha basit nakışlar ortaya çıkmıştır. Nitekim bu tezin sonunda geleneklerden kopmayarak geleneksel nakışlara alternatif olabilecek modern nakışlar kullanılmak suretiyle her iki nakış türünü birbiri ile entegre ederek oluşturulan projede yeni ve eskiyi bir araya getirmede bir alternatif olarak sunulmuştur.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma çerçevesinde belirlenen nakış, 3 boyutlu nakış, sanatçılar ve nakış ile ilgili olabilecek bütün ilgili akademik çalışmalar literatür taraması yapılarak incelenmiştir. Araştırmanın başlığını ve bu çerçevede araştırmanın içeriğini oluşturan bütün kavramlar incelenmiş ve ortaya konmuştur. Kavramların ve seçilen ana ve alt başlıkların hepsinin literatür taramaları yapılmış, yapılması planlanan tasarım uygulamalarına katkı sağlayacak her türlü bilgi ve resim incelenmiştir.

Bu kapsamda, tez çalışması üç bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde; çalışmanın amacı, önemi, kapsamı ve sınırlılıklarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde ise araştırmanın kavramsal çerçevesi kapsamında nakış tanımı, nakışın Anadolu'daki tarihi, Anadolu'daki nakış türleri, nakış sanatı ile üretim yapan sanatçı ya da sanatçılar incelenmiş, geleneksel ve modern türleri ile nakış ki bu bölümde daha çok 3 boyutlu nakış türlerine ve 3 boyutlu valişmalara değinilmiştir. Son olarak nakışta heykelsi görünüm ve bunu üreten sanatçılar incelenmiştir. Yapılan bu araştırmalar doğrultusunda, üçüncü bölümde yapılacak olan tasarım uygulaması ortaya çıkmıştır. Üçüncü bölümde tasarımların deseni, çizimi ve 3 boyutlu hali fotoğraflanıp konularak uygulaması yapılmıştır.

2. NAKIŞIN TARİHSEL SÜRECİ, TANIMI, ANADOLU'DA NAKIŞIN TÜRLERİ VE FARKLI NAKIŞ TÜRLERİ

Anadolu'da ve farklı ülkelerde nakışın uzun bir tarihsel süreci vardır. Anadolu'da geleneksel nakış türleri çok fazla olsa da son dönemde geleneksele alternatif olarak modern nakış türleri de evlerde yapılmaya başlanmıştır. Bu bölümde nakışın tanımı yapılırken ayrıca nakışın tarihsel süreci ele alınacaktır. Daha sonra Anadolu'daki nakış türleri ve farklı nakış türleri ele alınacaktır.

2.1. Nakışın Tanımı ve Anadolu'da Türk Nakışının Tarihi ve Nakış Türleri

Nakışın sözlük anlamı, canlı ya da cansız geometrik figürün süsleme amacıyla farklı eşyaların üzerine işlenmesi ile o eşyanın süslenmesidir. Nakış daha çok kumaş üzerine değişik renkte iplikler ve değişik malzemeler ile yapılır. Nakış binlerce yıldan beri gerek Anadolu'da gerek farklı ülkelerde yaygın olarak kullanılmaktadır. Anadolu'da bir gergef

üzerine gerdirilen kumaşlara iğne ya da tığ gibi malzemeler kullanılarak işlenen nakış, endüstrinin gelişmesi ile el emeğinden daha çok hızlı ve seri üretilebilirken bilgisayar ve bilgisayar programları yardımıyla yapılmaktadır. Türkiye’de bütün yörelerde kadınların nakış işlemesi ve farklı eğitim kurumlarında eğitim verilmesi sayesinde Türkiye’de nakış gelişmeye başlamıştır. (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Nakış>). Nakış süsleme, dekorasyon ve getiri nedeniyle ortaya konulan el sanatları ürünleri, insanın hayal gücü sayesinde toplulukların karakterlerini ve sanat zevklerini ortaya koymaktadır (Yetim, Özdemir, 1997, s. 191). Nakış, milletlerin kültürel benliklerinin en canlı ve anlamlı dokümanlarıdır. Hammaddesi, deseni, üretim tekniği, yapanın katkısı ve ait olduğu yörenin karakteristiğini özelliklerini taşıması ile değer görür. (Aksoy, 1993, s. 1).

Nakışın tarihi çok eskilere dayanır, mitoloji ve efsanelerde de bahsi geçer. İlyada efsanesinde Odysseus kılık değiştirerek Lykomede’nin evine girer ve bohçasındaki işlemleri gösterir. Mitolojide ise Musa Peygamber kutsal sandığın ölçüsünün işlemeli olmasını istediği için Noema’nın (Nuh Peygamber’in kızı) gergefi bulduğu söylenir. Homeros’ta, Helen ile Kirke’nin işlemlerle meşgul olduklarına rastlanmaktadır. Öte yandan İncil’de de nakış ile ilgili bir konu vardır. Bütün bunların dışında Eski Yunan’da ünlü Atina kumaşlarının üzerinde de işleme bulunduğu kesinlikle bilinmektedir (Berker, Durul, 1970, s. 7).

Nakış efsanelerde ve mitolojilerde geçse de ilk örnekleri Anadolu öncesi MÖ 3. yy. Hun Devleti’nden günümüze ulaşmaktadır. Orta Asya’daki ilk buluntular Altay Dağlarında yaşayan Hunlara ait olduğunu göstermektedir. Yapılan kazılarda keçeler, halılar ve işlemler bulunmuş ve yine kazılarda daha çok applike tekniğinde yapılmış işleme örnekleri ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra yine Orta Asya’da yaşamış Uygurlardan kalan duvar resimlerinde elbiselerin üzerinde yer alan işlemler işlemenin eskiden beri yapıldığını ortaya koymuştur. Orta Asya’da gerek Hunlar gerek Uygurların işlemlerde daha çok hayvan ve insan motifleri kullandığı görülmektedir. İslamiyet ile birlikte insan ve hayvan motiflerinin süslemede kullanılmasından vazgeçilmiştir. Daha sonra Selçuklu Devleti de Hunlar ve Uygurlar gibi işlemeye önem vermiştir. İşleme tekniğine bakıldığında daha çok kıvrık dal ve aralarında hayvan figürlü motifler kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca Selçuklu’da işlemeye önem verilmesinin, ipekçiliğin gelişmesine de büyük katkı sağladığı görülmektedir. (<https://tekstilbilgi.net/>)

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise nakış işlemleri hem sarayda hem de saray dışında üretilmeye başlanmıştır. Sarayda yapılan işlemlerde görülen kumaş niteliği,

kompozisyon başarısı, motiflerin düzgün yapılması için teknik ve ustalık açısından çok ileri düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Nakış evde, köşklere, dükkânlarda, sarayda, askerlere kadar halkın geniş bir tabanında uygulanmaktadır. Nakış sanatının belli bir topluluğun değil herkesin yarar sağladığı, estetik zevk aldığı, bir sanat dalı olarak uygulandığı incelemelerden anlaşılmaktadır (Örcün,1999 Türk Tarih Kurumu Basınevi s:18). Aynı zamanda Osmanlı'da üstat ve zanaatkâra geniş imkânları olduğundan evlerde aile bütçesine yardım olarak yapılan işleme yaygın eğitim biçiminde kuşaktan kuşağa geçerek gençlere de öğretilmektedir. O dönemde "Aşina Kadınlar" ismini alan bu kadınlar Batılılar da ilgi göstermiştir. (Barışta, 1999, s:20).

16. yy.'daki Türk nakışında motifler daha çok geometrik ve simetrik düzen göstermektedir. 16. yy.'da nakış motiflerinde gül, narçiçeği, sümbül, lale, karanfil, çarkifelek, nar, kozalak ve çeşitli çiçek yaprakları tercih edilmiştir. 16. yy. işlemlerinin tanınmasında en önemli unsur renktir. Bu yüzyılda renk ve armonileri az olmamakla beraber temel renkler yeşil, kırmızı, mavi, beyaz ve sarıdır. Yardımcı olarak da siyah renk kullanılmıştır (Berker, 1974, s. 11). Yapılan motiflerin dışları siyah ve kahverengi ile çevrelenmiş, altın ve gümüş sim bu zamanın nakışlarında çok kullanılmıştır. Nakışta daha çok pesent ve hesap işi kullanılmıştır. 16. yy.'da kullanılan geometrik motifler bu yüzyıldan sonra nakışlarda çok nadir görülmüştür.17. yy.'da renkler pastelleşmiş ve kullanılan teknikler ise pesent, Türk işi, civankaşısı, tel kırma ve susma olarak ön plana çıkmıştır. 16. yy.'da kullanılan desenlerin yanı sıra kandil, ibrik ve vazo desenleri de görülür (Özcan, F. 2006, s. 4).

18. yy.'da çiçek, kıvrık dal, meyve, vazolar, fiyonklar, fiskiyeli havuzlar, saksı içinde meyve ağaçları yapıldığı görülmektedir. Bu dönemde daha çok motifler peyzaj ağırlıklıdır. Kimyasal boyaların çıkması ile canlı renkler ve renk tonlamaları nakışta kullanılmaya başlanmıştır. Pembe, turuncu, zeytin yeşili, koyu yeşil gibi renkler kullanılmaktadır. Diğer tekniklerin yanı sıra muşabak, mürver, dival işi ve suzeni kullanılmıştır. (<https://tekstilbilgi.net/>)

19. yy.'da ise işlemler kalitesi düşmeye başlamıştır. Bu dönemde kullanılan motifler cami, ev, köprü, gemi, barok tarzı figürler, kuş, balık gibi hayvan figürlerinden oluşmaktadır. Eski zamanlarda kullanılan ipek, iplik pamuğa; altın ve gümüş simler ise bakıra dönüşmüştür. Camgöbeği, mor, kiremit rengi, kızıl kahverengi gibi renkler işlemlerde kullanılmıştır. Tercih edilen teknikler ise daha çok kaba ve çabuk işlenen tekniklerdir. (<https://tekstilbilgi.net/>)

20. yy.'da savaşların başlaması ile işleme sanatı gerilemiştir. Kumaş ve dokuma sanayisi ilerlemesine rağmen el emeğinin fiyatı artmıştır. Savaşlar sonrası modanın değişmesi ile günlük hayat hızlanmış, erkeklerin savaşa gitmesi ve kadınların çalışmaya başlaması ile bu dönemde nakışa ayrılan vakit azalmıştır. İşlemeler yaygın olarak üniforma, bayrak, mehter bandosu gibi yerlerde kullanılmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesi ile 25-30 yıl içerisinde sanayileşmenin etkileri görülür ve kumaşlar fabrikalarda dokunmaya başlanır ancak el tezghları bu dönemde de kullanılmaktadır. Motiflerde bir değişiklik olmamıştır. Ayrıca bu dönemde geleneksel Türk el sanatlarına yönelik ilk çalışmalar, bir müzenin kurulması fikri ile başlanmış ve 1924 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığınca bir kurul oluşturulmuştur. Bu kurulun çalışmaları sonucunda Anadolu'daki yapıt ve ürünler toplanmış ve bu yapıt ve ürünler üstünde bilimsel incelemeler yapılarak 1925 tarihinde "Ankara Etnografya Müzesi" kurulmuştur (ztrk,1998 s:25). Yine bu dönemde el sanatlarının eğitim kurumlarında öğretilmesi için Atatürk'ün ynelgeleri ile 1934-1935 ğretim yılında kız enstitüleri ile akşam kız sanatları okullarına işlik ve mesleki ders öğretmenleri yetiştirmek amacı ile Kız Meslek ğretmen Okulu ismiyle yeni bir mektep açılmıştır. Bu okul 1947-1948 ğretim yılından itibaren Kız Teknik ğretmen Okulu ismini alarak, eğitim süresini dört yıla çıkartmıştır. 1982'de çıkarılan kanun ile Mesleki Eğitim Fakültesi ismiyle yeniden adlandırılarak Gazi niversitesine bağlanmıştır (www.mef.gazi.edu.tr.).

Anadolu'da nakış teknikleri geniş bir yelpazeye sahiptir. Anadolu'daki nakış trleribir çoğu elde yapılabildiği gibi sanayileşme ve teknolojinin gelişmesi ile makinalarda da yapılmaktadır. Anadolu'da evlerde ve evlenecek kızların çeyizlerinde en çok kullanılan nakış teknikleri aşağıda açıklanmıştır.

2.1.1. Hesap İşi

Ters tarafı ile yüzü aynı görünen ve kumaşın iplikleri sayılarak işlenen işlemelere hesap işi denmektedir. Hesap işinde nakışın kolay ve rahat uygulanabilmesi, yapılan ürünün uzun süre dayanabilmesi, sık yıkamaya dayanması için kullanışlı ve sağlam kumaşlar tercih edilmektedir. Hesap işinde kumaş sayılarak işlendiği için ipliklerin sayılabilir, en ve boy ipliklerinin aynı kalınlıkta ve sıklıkta dokunmuş olması gerekir. Bu tür kumaşlar tercih edilmediği takdirde hesap işi "kare" esasına dayanmaz, desenler ve görüntü bozulur (Sain, 1987, s. 7). Hesap işi yaparken daha çok kumaşın kalınlığına uyan iplikler kullanılır. Hesap işinde yerli dokuma kumaşlar, keten kumaşları (Rize keteni, Ayancık keteni), demiş ipekleri, denizli bezi, taftalar, yn tela, çuval, kastamonu bezi, şile

bezi, alpaka terilen, vb. kumaşlar kullanılmıştır. İp olarak da muline, çamaşır ipeği, koton, floş, kuka, sim iplikleri kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Hesap işinde çiçek, meyve ve ağaç motifleri kullanılır fakat en çok tercih edilen motifler çiçektir. Laleler, şeftali, karanfil, gül ve yabani güller, zambaklar, sümbüller, nilüfer, çiğdem, çarkıfelek çiçeği, yasemin, çadır çiçeği ve narçiçeği kullanılmaktadır.

Osmanlı ve Selçuklularda tercih edilen motifler gül, lale, sümbül gibi çiçekler ve ağaç yapraklarıdır. 16. ve 17. yüzyılda tercih edilen motif işlemleri genellikle çınar yaprağı olmakla birlikte bu motif başlı başına bir süsleme motifi olarak kabul görmüştür. 18. yüzyılda tercih edilen motifler yaprakla süslenmiş gül, servi ve çam ağaçlarıdır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Hesap işi eskiden örtülerde, yağlıklarda, çerçevelerde, mendil ve elbise gibi eşyaların üstüne uygulansa da günümüzde; örtüler, giysiler, bohçalar, yatak örtüsü, yastık, abajur, kitaplar ve albümün kapağında, giyim aksesuarları, fularlar, gazetelik, kutular, seccade, çanta, kemer, şal, keseler ve panoların üzerine yapılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>). Hesap işini Görsel 1 ve Görsel 2'deki gibi sofrta takımları ve keselerde yapılmış olarak görmekteyiz. Hesap işi günümüzde çeyizlerde ve hediyelik eşyalarda kullanılmaktadır.

Görsel 1: Hesap İşi Salon Takımı

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/464011567843866921/>

Görsel 2: Hesap İşi Kese

Kaynakça: <https://fi.pinterest.com/pin/369647081904887018/>

2.1.2. Türk İşi

Türk işi, muşabak, mürver, dolgu, pesent, gözeme, sarma, hasır iğne, balıksırtı, tekniklerinin tamamı ya da birkaçının birlikte kullanılması ile yapılan bir tekniktir. Türk işlemlerinde, kendine has farklı iğne tekniklerinden oluşan, kumaşlara desenler yapılarak geçirme tekniği yapılan milli işlemlerimizdendir. Türk işi, geçmişten günümüze değerini korumuştur. Teknolojinin gelişmesi ile Türk işi bir süre durma noktasına gelse de yaşamaya devam etmektedir (MEGEP, 2007, s.1).

Türk işlemlerinde desenlerin oluşturulmasında genellikle tabiattan faydalanılmaktadır. Türk insanı çevresinde gördüğü ve hoşuna gittiği her şeyi kendine göre uyarlamış ve kullanmıştır. En çok yapılan desenler çiçekler, yapraklar, ağaçlar ve meyvelerdir. Bunun dışında köşk, saray, çadır, ağaçlar, kuyu desenlerde de kullanılmıştır. Ayrıca desenlerden servi, çam, çınar ve söğüt ağaçları önemlidir. Serviler genellikle tekli veya üçlü gruplar halinde yerleştirilmektedir. Meyvelerden nar, üzüm, karpuz, armut işlemlere konu olmaktadır. Türk işi motiflerinde çiçek ve yaprak desenlerinin çizgilerinin ince, çekici ve kıvrak olması; çiçeklerin ve yapraklarının çevresinin bir kavis ile çevrilmesi; yapraklarının içine küçük çiçek desenlerinin konulması; ayrıntıdan kaçınılarak temel hatların güçlü olması en önemli özelliği olarak görülmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Türk nakışında 16. yüzyılda gök mavisi, yağ yeşili beyaz ve siyah, lal (kırmızı), hardal rengi, 17. yüzyılda beyaz ve siyah, gök mavisi, mavi, lal kahverengi, kiremit rengi, 18. yüzyılda turuncu, pembe, koyu yeşil, zeytin yeşili, 19. yüzyıl mor, camgöbeği, kızıl kahverengi, kiremit rengi desenlerde görülmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

17. yüzyıl Türk işinde tercih edilen kumaş pamukludur. 17. yüzyıldan sonra ipek ve keten kumaşlar işlemede elverişli olduğu için tercih edilmiştir (Korkusuz, S. 1980, s. 281). Bursa ketenleri, alpaka keten, Şile bezi, yerli dokumalar gibi iplik ile dokunmuş ve sayılabilen kumaşlar tercih edilmektedir. Bunun dışında satenler, taftalar ve ipek gibi sık dokunmuş kumaşlar da tercih edilebilmektedir. Bu tür kumaşların iplik sayıları sayılmadığı için kumaşın üzerine istenilen desen çizilip desenlerin şekline göre teknik kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Eskiden Türk işi; örtülerde, kıyafetlerin üstüne uygulanmış, günümüzde ise örtü, giysi süsleri, bohça, yatak örtüleri, yastıkların üzeri, abajur, giysiler, fular, seccade, çanta üzerine uygulanmıştır.

Görsel 3: Türk İşi

Kaynakça: <http://ismek.istanbul/tr/branslar.aspx?BransCode=1862>

Görsel 4: Türk İşi Dekoratif Örtü

Kaynakça: <https://mtdose.meb.gov.tr/urun/turk-isi-dekoratif-ortu/>

2.1.3. Çin İğnesi

Çin iğnesi; farklı yüzeylerin üstüne makinada tek renk ya da renkli iplik ile desen yüzeyi tamamen kapatılıp, düz bir yüzey oluşturularak yapılan ve bu nedenle boyanmış hissi veren bir tekniktir. Gölgeli Çin iğnesi, fantezi Çin iğnesi, düz Çin iğnesi olarak üç farklı şekil ile uygulanmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Düz Çin iğnesinde tek renk iplikler tercih edilmektedir ve çok fazla renk kullanımından kaçınılmaktadır. Gölgeli Çin iğnesinde ise tercih edilen teknik, esas teknik olan Çin iğnesi tekniğidir ve birçok rengin kullanılması ile uygulanmaktadır. Renkler daha çok birbiri ile iç içe geçirilerek düz bir yüzey oluşturulur ve bütünleşmesi sağlanır. Fantezi Çin iğnesinde ise daha çok desene göre dik ya da verev şekilde çalışılmaktadır. Desenin bazı yerlerine gölge verilmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Çin iğnesi tekniğinin dokuması düz ve sık olduğu ve daha çok tek renk kullanıldığı için bütün kumaşların üzerine uygulanmaktadır. İplik olarak farklı renklerde iplikler tercih edilmektedir. İnce dokunmuş kumaşlar tercih edilirse kumaş, altına konulan tela veya astarla işlemler yapılmaktadır. (Organze, şifon, ipek vb.). Bütün renklerde nakış iplikleri, dikiş iplikleri, floş iplikler ve simli iplikler kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Çin iğnesinde doğadaki tüm objeler desen olarak kullanılmaktadır. Desende belirgin bir sınırlılık yoktur. Desenler seçilirken ya da kompozisyon hazırlanırken ürünlere ve kumaş özelliklerine uygun olmasına dikkat edilmektedir. Gölgeli Çin iğnesinde, stilizasyona

gidilmemektedir ve daha çok gerçekçi desen ve kompozisyonlar tercih edilmektedir. Doğada var olan objelerin ışık ve gölgesi ve görünen tüm renkler uygulanabilmektedir. Resim gibi anlatımı vardır. Fantezi Çin iğnesi de desenin bazı yerlerine gölge verilerek uygulanmaktadır. Desenler için kullanılan kaynaklar doğadan ve bütün hayvanlardan, çeşitli resimlerden ya da kartpostallardan faydalanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Çin iğnesi genelde örtülerde, giyimlerin süslemelerinde, yatak örtülerinde ve yataklarda kullanılan takımlarda, yemek takımlarında, çay peçeteleri gibi yerlerde kullanılırken günümüzde şal, çanta(Görsel5), ayakkabı gibi günlük kullandığımız eşyalarda, abajur ve yastıklar gibi evde kullandığımız eşyalarda kullanılmaktadır. Çin iğnesi elde yapılabildiği gibi makinada da yapılabilmektedir. Makina da yapılırken üç teknikte kullanılabildiği gibi tek teknik de kullanılır. Makinada yapılan (Görsel 6)'daki gibi bir desende her üç teknikte kullanılmıştır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 5: Çin İğnesi Çanta

Kaynakça: <https://www.hanimlarpasaji.com/cin-ignesi-islemeli-canta-u-10543/>

Görsel 6: Makinada Çin İğnesi

Kaynakça: <https://www.ismek.istanbul/tr/branslar.aspx?BransCode=1859>

2.1.4. Tel Kırma(Bartın) İşi ve Tarihi Gelişimi

Tel kırma, artı ya da x şekillerinin tekrarlanması ile oluşan bir işleme çeşididir. Bu, şekillerin desene göre kumaş üzerine yan yana ya da belli aralıklar ile işlenmesi tekniğidir. İşleme yapılırken tel, genelde makas kullanılmadan aşağı ve yukarı hareketler ile bükme işlemi yapılarak koparıldığı için bu isim ile anılmaktadır. Bu teknikte tül, grepdemur, yerli dokuma kumaşlar gibi iplikleri sayılan kumaşlar kullanılmaktadır. Bu konuda yeterli becerisi olan kişiler iplikleri sayılmayan kumaşlar üzerinde de çalışmaktadır. Tel kırma daha çok kendine has bir iğne ile yapılmaktadır. Bu tekniğin geçmişi 18. yüzyıla kadar gitmektedir. Tel kırma ayrıca “Bartın işi” olarak da adlandırılmaktadır. Bunun nedeni işlemin Bartın’da ortaya çıkmış, gelişmiş ve daha sonra da Anadolu’ya yayılmış olmasıdır. Tel kırma, Bartın’da evliliğe hazır olan ve evlenmeyi düşünen bütün genç kızların sandığında bulunan ve bulunması gereken işlemlerdendir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Tel kırma tekniği diğer tekniklerdeki gibi ipliği sayılabilen, seyrek dokunuşlu olan ve daha çok sert olmayan kumaşlar kullanılmaktadır. Kullanılan kumaş keten, ipek, pamuklu kumaş, yerli dokunan kumaşlar, tülbent, mermerşahin, şifon, jorjet, tafta, krep saten, tül gibi kumaşlardır. Tel kırmada kullanılan bir diğer önemli malzeme ise tel ve kullanılan iğnelerdir. Tel kırma tekniğinde altın, pirinç, gümüş ve bakırdan yapılan yassı teller kullanılmaktadır. Tel kırmada kullanılan iğne ise yassı ve kısadır. İğnenin baş tarafı geniş, ucuna doğru ise incedir ve enine çizgi halinde iki deliği bulunmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Tel kırma desen olarak geometrik şekiller kullanılmaktadır. Milimetrik kâğıdın üzerine ilk önce desen yapılır ve kullanılan kumaşın iplikleri sayılır ve uygulanır. Klasik Bartın işlerinde kilim desenleri, kanaviçe desenleri ve dantellerde kullanılan desenler tercih edilmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Bu teknik daha çok örtüler, dekoratif ss eşyaları, (kutular, abajur, pano) günlük hayatta kullandığımız şalların üzerinde, kemerlerde, gece çantası, başörtüsü, yatak örtüsü, fantezi giyim, ss eşyası (tasma, bilezik, küpe) gibi yerlerde kullanılmaktadır. Tel kırma kıyafetlerde kullanıldığı gibi ayakkabı ve çantalarda da kullanılmaktadır. (Görsel 7)

Görsel 7: Tel Kırma Çanta ve Ayakkabı

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/134545107599759175/>

Geçtiğimiz yıllarda Lady Gaga Türkiye'de verdiği konserin ardından İstanbul'dan ayrılırken Zeynep Tosun'un hediye verdiği tel kırma elbiseyi giymiştir. Bu, açık yeşil, transparan, üzerinde kilim desenleri olan ve tel kırma işlemleri yer alan bir elbisedir. (Görsel 8).

Görsel 8: Zeynep Tosun İmzalı Lady Gaga'nın Tel Kırma Elbisesi

Kaynakça: <http://www.medyamoda.com/lady-gaga-dan-zeynep-tosun-tasarimi/>

2.1.5. Maraş İşi (Dival İşi) ve Tarihçesi

İncelenen yazılarda Osmanlı sarayında Çelebi Mehmet'e gelin gelen Emine Hatun'un çeyizlerinin arasında bulunmuş ve ilk kez Osmanlı sarayına bu şekilde girmiştir. Saraya giren bu nakış sarayda büyük dikkat çektiği ve beğenildiği kaynaklarda geçmektedir. Fatih Sultan Mehmet'e gelin olarak götürdüğü Dulkadirli sultanlarından Sitti Hatun'un da çeyizlerinin içinde olan bu sırma işinin, Osmanlı sarayında iyice yer edinmesine sebep olduğu tahmin edilmektedir (Meriç, 1991 s:24).

“17. yüzyıldan itibaren 18. ve 19. Yüzyılda Osmanlı sarayında Maraş işinin giderek yaygınlaştığı görülmektedir.” (Barışta, 1984 s:37) .20. yüzyıl başlarında işleme sanatında duraklama yaşandığı için yapılan iğne tekniklerinde daha basit ve daha az iplik kullanımının çoğaldığı ve kullanılacak gereçlerde ise pamuklu kumaşın, değeri düşük metal ipliğin ve hazır kordon kullanılması dikkat çekmektedir (Barışta, 1995 s:90).

Maraş (dival) işinin açıklandığı kaynaklarda çeşitli tanımlar yapılmaktadır. Bu tanımlar tekniklerin nasıl yapılacağı hakkında bilgi vermektedir. Bu tanımları tanımlama

şekli herkese göre değişse de Maraş işi teknik olarak değişmemektedir. Bu tanımlardan bazıları aşağıda yer almaktadır:

“Maraş işinde desenler özel yöntemler ile yapılır. Yapılacak desenler ince bir kâğıda çizilerek, kartona yapıştırılır ve oyularak çıkarılan desenler kumaşa yapıştırılır. Zahmetli olmasından dolayı genellikle erkekler işlemişlerdir. Maraş ilinde yaygın olarak kullanıldığından Maraş işi denilmektedir” (Sürür,1976, s:41).

Dival işi “altı mukavva veya kösele ile kaplanılıpp, üst kısmı sırma ile işlenmiş bir işlemedir” (Eronç, 1984 s:339). Başka bir tanımda Anadolu’da yapılmakta olan dival işi tekniği halk arasında “mukavva işi” veya “basdırma” adları ile bilindiği belirtilmektedir. Daha eski olan işlemler altına karton kalıplardan çok pamuk kalıplardan yapılan örneklerin tercih edilmesi ile dikkati çekmektedir. (Ögel, 1991, s:64)

Bir başka tanımda ise “Dival işi tersi ile yüzü farklı görüntüde olan ama bir yüzü olan teknik diyebiliriz. Desen kartonu, işleme kartonu ve kabartma kartonu birlikte yapıştırılarak hazırlanmak da, hazırlanan desen ve işleme kartonu ise birbirine teyellendikten sonra desen möhlüke ile oyulmakta ve oyulan desenin arkasındaki kısım ıslatılarak kumaşın üzerine yapıştırılmaktadır. Daha sonra kumaş kartona teyellenerek gerilir ve cüldeye sıkıştırılarak işlemeye hazır hale getirilmektedir” (Köklü, 2003 cilt 5, Sayı 10, Temmuz s:211).

“Maraş işinde alt iplikler üstten ve üst iplikler ise alt taraftan görünmez, düğümler kumaş arasında kalır. Daha sonra biz yardımı ile kumaşın ve mukavvanın delinmesi ile iğne alt taraftan üste, üst taraftan ise alt tarafa rahatça geçirilebilir” (Köklü, 2002 s:124).

Eskişehir Olgunlaşma Enstitüsü bünyesinde bulunan ve tahminen bir asırlık olduğu düşünülen, Maraş işi tekniği kullanılarak yapılmış tarihî gelinlik burayı ziyaret eden konuklara gösterilmektedir (Görsel 9). Bu gelinlik günümüze orijinal hali hiç bozulmadan ulaşmış durumda olan tek gelinliktir. Yine Haziran ayında Feshane'de düzenlenen ve İsmek Genel Sergisi'nde makine ile yapılan Maraş işi nakışlar sergilenmektedir (Görsel 10-11-12).

Görsel 9: 100 Yıllık Maras İşi Gelinlik

Kaynakça: <https://www.eskisehirekspres.net/yasam/maras-isi-teknigi-asirlik-gelinlikte-hayat-buldu-h2904.html>

Görsel 10-11: Makine İle Maras İşi Sergisi

Kaynakça: <http://muhteremlesergiye.blogspot.com/2013/12/maras-isi-makine-nakisi.html?m=1>

Görsel 12: Maras İşi Abajur

Kaynakça: <http://muhteremlesergiye.blogspot.com/2017/12/maras-nakisi.html>

2.1.6. Astragan İşi ve Blonya İğnesi

Astragan işi yapılma tekniği bakımından daha çok kum iğnesi tekniğine benzemektedir. Zemin üstüne genelde renkli iplik ile yapılan minik dairelerin üst üste gelmeden ve boşluklar olmadan desene işlenmesidir. Desen ilk önce kumaşın tersine çizilir ve çizilen desen bu taraftan uygulanır. İşin esas tarafı işlemenin altında kalan kısmıdır. Kabarık ve dolgun bir görüntüsü vardır. Güzel görüntüsü ve göze hitap etmesi, kolay yapılması, kısa zamanda yapılması, uygulama alanlarının fazla olması nedeni ile daha çok evlerde yapılan bir nakış çeşididir. Punch nakışına benzese de bu nakış türü makinada yapılmaktadır. (Görsel 13) (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 13: Astragan İşi

Kaynakça: <http://www.cahilim.com/pdf/elsanatleri/astragan-isi-lonya-ignesi.pdf>

Blonya iğnesi, kordonun ince iplikler ile elde ya da makine ile tutturularak yapılan bir nakış tekniği olup yapılma tekniğinden dolayı” kordon tutturma” ismi ile de anılmaktadır. Desenin içi daha çok kordonları yan yana tutturarak ve boşluk kalmayacak şekilde yapıldığı gibi, kenar taraflarından tek sıra halinde de yapılmaktadır. Desenler kumaşın tersi tarafına çizilir ve işleme tarafının altta kalan kısmı işin tarafı olur. Kordon olarak kullanılan iplikler masuraya sarılmakta ve kordonu tutturmaya yarayan ince ip makine üstünde görünmektedir. Günümüzde Blonya iğnesi tekniği ile yapılan cüzdanlar da karşımıza çıkmaktadır (Görsel 14). (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 14: Blonya İğnesi Cüzdan

Kaynakça: <http://www.cahilim.com/pdf/elsanatlari/astragan-isi-lonya-ignesi.pdf>

Astragan işi tekniğinde minik ve geometrik, düz ve yuvarlak hatta sahip desenler yapılırken; Blonya iğnesi tekniğinde tercih edilen desenler ise birbirini takip eden desenler şeklinde yapılmaktadır. Doğadan, geometrik ya da çizilmiş desenlerden, desen kitaplarından, internetten ve Türk işlemlerinden faydalanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Astragan işi ve Blonya iğnesi, seyrek olmayan ve sık dokunmuş her türlü kumaş üzerine yapılır. Üst tarafta kullanılan iplikler incedir. Alt katta kalan iplik ise yapılacak ürünlere, kullanılacakları yere, kumaşa ve uygulanan desenlere göre belirlenmektedir. Astragan işi ve Blonya iğnesi tekniklerinde, doğada olan bütün renkler ve tonlarını kullanabilmekteyiz. Günümüzde en çok yatak takımlarında, dekoratif örtülerde, ev dekorasyonu ürünlerinde (abajur perde süslemesi, pano vb.) astragan işi ve Blonya iğnesi teknikleri kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

2.1.7. İğne Oyası

Geleneksel kültürün ve geleneksel el sanatlarının en önemlilerinden biri de oyadır. Oya, kültürümüzde daha çok çiçekler ile örgü sanatlarının birleşmesi ile doğar, süslenmek nedeni ile yapılır ve kadınların birbiriyle kurduğu sessiz bir iletişim dilidir. İğne oyasının ilk defa nerede, nasıl ve kimler tarafından ortaya çıkarıldığı kesin olarak bilinmese de insanların

örtünme ihtiyacını hissetmesi ve zamanla zevkler, beğeniler ve yaratıcılık yeteneklerinin artması ile ortaya çıktığı düşünülmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Halk dilinde süslemek anlamında kullanılan oya kelimesi, 11. yy.'da Türklerde “ev bezendi”, Memluk Türklerinde “oyu”, Kırgız Türklerinde “oyuma” şeklinde anılmaktadır. Oya kelimesinin başka dillerde karşılığının olmaması ve bu sanat dalının Türklere hatta sadece Türk kadınına özgü bir sanat dalı olmasındandır. 1905'te Menfis'te yapılan kazılarda çıkarılan örneklerde, özellikle balık ağlarında bu oya tekniğinin var olması, MÖ 2000'de kullanıldığını kanıtlamaktadır. Günümüze kadar gelebilen örneklerde ortaya çıkan bulgulara göre oyaların en çok 17, 18 ve 19. yüzyıllarda kullanıldığı; kullanılan tekniklerin, renk tonlarının, malzemelerin ve kompozisyonların kaliteli ve insanlara özgü oldukları görülmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

İğne oyacılığı en iyi örneklerini 18. yüzyılda ortaya çıkarmıştır. Saray ve konak haremelerinde kalan bayanların, kendilerini süsleyip beğendirme amacıyla yeteneklerini nakış tekniğiyle ortaya koymuştur. Oyaları birçok alanda ve yerde kullanmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun her döneminde saray içinde, dışında veya Anadolu'da yapılan geleneksel örgüler ve oyalara önem verilse de Cumhuriyet zamanlarında yeteri kadar ilgi görmemekle birlikte, oylar günümüze kadar geleneksel yollarla gelebilmiştir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Yemeni ve krep kumaşlarının kenar taraflarını süsleyen oylar, düğün ve merasim zamanlarında kullanıldığı gibi günlük hayatta büyükler arasında ve kalabalıklar içinde konuşulması yasak olan ve meramını dillendiremeyen bayanların duygularını ifade etme aracı olmuştur. Örneğin sarıçiçek oyası insanın mutsuzluğunu veya ümit olan aşkı temsil ederken, yaban gülü oyası erkeğin uzakta olduğunu, sümbül oyası nişanlı olduğunu, beyaz yasemin oyası bayanın evli olduğunu, biber oyası kocası ile aralarının iyi olmadığını ve pembe çiçekli oya ise kadının hamile olduğunu belirtmek için kullanılmaktadır. İğne oyaları, Osmanlı zamanında kullanıldığı gibi günümüzde de aynı temel teknikler ile işlenmekte ve örgü tekniğini kullanan el sanatı olarak tanımlanmaktadır. İğne oyaları, gurbette gidene kimi zaman içten bir gülümseme, bazen söylenmeyen bir söz, bazen de gurbet yolundan dönene emanettir. (<https://bursaolgunlasma.meb.k12.tr>)

Türkiye'de geleneksel yaşamın değişikliğe uğraması ile oyacılık günümüzde önemini yitirmiş ve iğne oyasında tercih edilen ipeğin yerini pamuk ipliklere bırakmıştır. Bazı yörelerde oya, pazara yönelik olarak yapılmaktadır ancak bunlar geleneksel oya malzemesi olan ipek ile değil de daha çok ucuz olması sebebi ile tercih edilen naylon iplik

ile yapılmaktadır. Motifler dik durması için at kılları, anten telleri ve son günlerde tercih edilen misina kullanılmakta veya daha ucuz olan yumurta akı, şeker veya jelâtin ile sertleştirilmektedir. Ayrıca iğne oyası motifleri yapılırken renkler açıktan koyuya, koyudan açığa doğru tercih edilmektedir. Bunun nedenlerinden biri ise iki veya üç boyutlu yapılan oyalarda desenlerin vurgulanmasını sağlamak ve monotonluktan kaçınmaktır. (<https://bursaolgunlasma.meb.k12.tr>)

İğne oyalarnn uygulandığı yerler çeşitlilik gösterse de daha çok tülbentlerde, namaz örtülerinde, oda takımlarında, yazma ve fularlarda kullanılmakta ve günümüzde bohça içinde muhafaza edilmektedir. Sözsüz konuşma aracı olan oyalarn 200'e yakın oya sadece iğne ve ipeğin ağartılarak boyanması ile yapılmakta olup geleneksel desenler ile günlük yaşamdan esinlenilerek oluşturulan yeni desenler ile de zenginleştirerek yaşamaya devam etse de eski ihtişamını kaybetmektedir. İğne oyaları kıyafetlerin üzerinde ya da kıyafetlerden bağımsız şekilde aksesuar olarak kullanılmaktadır (Görsel 15). Günümüzde iğne oyaları zaman içinde geçirdiği değişimin bir sonucu olarak 3 boyutlu da yapılmaktadır. Bu şekilde yapılan iğne oyalarnnda tercih edilen desenler yapılması daha kolay olan çiçek motifleridir (Görsel 16). (<https://bursaolgunlasma.meb.k12.tr>)

Görsel 15: İğne Oyasından Kıyafet

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/409616528586512625/>

Görsel 16: 3 Boyutlu İğne Oyası

Kaynakça: <http://www.komek.org.tr/sayfadetay.php?sayfaID=126>

2.1.8. Beyaz İşi (Sarma)

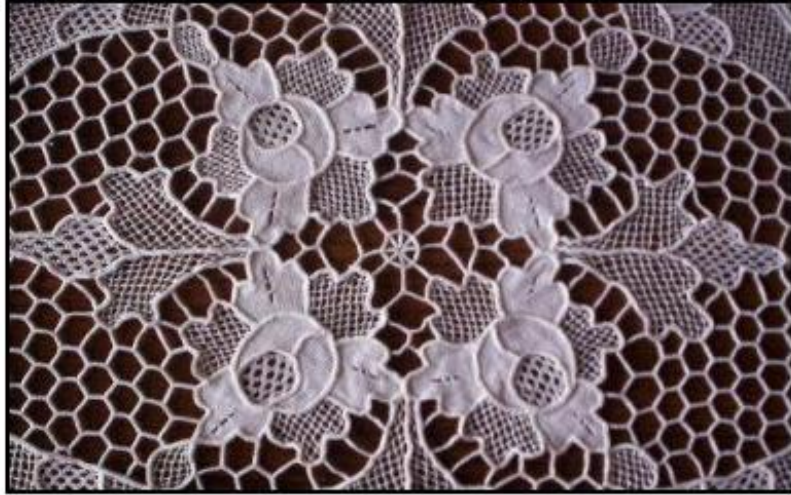
Fransızca olan “Broderie” kelimesinden gelmektedir ve beyaz bir kumaş üzerine beyaz kotonla işlendiğinden dilimizde daha çok beyaz iş olarak anılmaktadır. Modeli oluştururken üç temel kural uygulanmaktadır. Bunlar; uygulanacak teknik, kullanılacak kumaşlar ve kullanım amaçlarıdır. Beyaz iş tekniğinde kullandığımız kumaşın cinsinin ve kullandığımız modelin belirlenmesi kadar kompozisyonun oluşması da önemli bir yer tutmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Günümüzün değişen moda ve zevk anlayışlarıyla birlikte, beyaz işi renkli kumaşların üzerine renkli koton kullanılarak da uygulanmaya başlanmıştır. Makinede yapılmasına, kısa zamanda ve basitçe uygulanmasına rağmen el emeği ile yapılan beyaz işi, her zaman değerini korumaktadır. Beyaz işi evlenecek kızların çeyizlerinde önemli bir yere sahip olan masa örtülerinde de kullanılmaktadır (Görsel 17-18). (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 17: Beyaz İşi Masa Örtüsü

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/365987907193555839/>

Görsel 18: Beyaz İşi

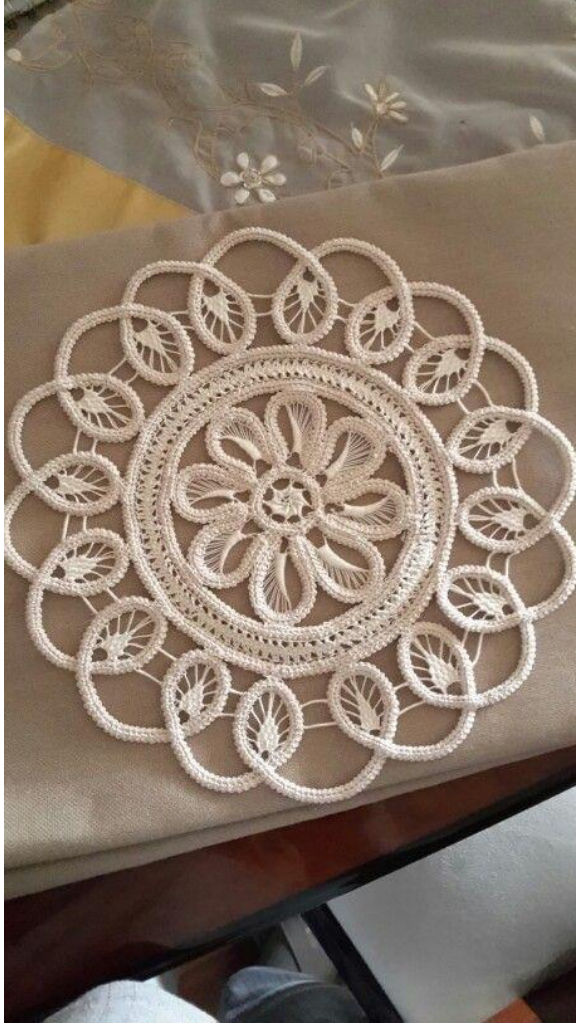
Kaynakça: <https://tekstilbilgi.net/elde-beyaz-is-nakisi.html>

Beyaz işi kumaş ve iplik özelliği sık dokunmuş ve düz bir yüzeye sahip her kumaş üzerine ve iplik olarak ise iyi büküm pürüzsüz, sağlam ve dayanıklı ipler tercih edilmektedir. Beyaz işi desenleri doğadan, işlenmiş beyaz işi desenleri, danteller ve fisto motiflerinden, Çin iğnesinde kullanılan desenlerden, desen kitapları ve müzelerde gördüğümüz motiflerden faydalanılmaktadır. Beyaz işi Çeşitli dekoratif örtüler, ev dekorasyonlarında, iç ve dış kıyafet süslemelerinde ve çeşitli aksesuarlarda bu teknik uygulanmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

2.1.9. İngiliz Danteli (İngiliz Anglez)

Dantel anglez tekniği, daha çok tığ ile oluşturulan şeritlerin desenlere göre yapılıp, aralarına birit ve ajurlar ile tutturulması ile oluşturulan işleme türüdür. Bu teknik iki şekilde yapılmaktadır. Kumaş olmadan veya kumaş üzerine monte edilerek yapılmaktadır. İngiliz danteli evlerde ranır olarak kullanıldığı gibi (Görsel 19) ayrıca yelek olarak dış giyimde de kullanılmaktadır (Görsel 20). (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 19: İngiliz Danteli

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/35747390773336807/>

Görsel 20: İngiliz Dantelinden Yelek

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/362962051213668245/>

Dantel anglez yapılırken ürün; kullanım yerleri ve uygulanacak teknik ve malzemeye, yapılacak ürünlerde kullanılacak ipliklerin özelliklerine göre seyrek ve sık dokunmuş her çeşit kumaş kullanılmakla beraber iplik ise kumaş özelliğine göre tercih edilmektedir. Örneğin; pamuklu iplik ile pamuklu kumaş, ipekli iplik ile ipekli kumaş kullanılmaktadır. Pamuk iplikler, koton iplikler, dantel iplikler, sentetik iplikler, merserize iplikler kullanılmaktadır. Ayrıca iplik kalınlığına uygun olan tığ ve dikiş iğnesi seçilmesine de dikkat edilmesi gerekmektedir. (<https://tekstilbilgi.net>)

Dantel anglezde desenler şeritlerin genişliğinde çift hatlı olarak, kopmadan birbirlerini takip edecek şekilde yapılmaktadır. Geometrik şekiller, işlenmiş örtü, desen kitaplarından ve beyaz işi desenlerinden faydalanılmaktadır. Dantel anglez oda takımları, iç ve dış giyim üzerindeki (abiye kıyafetler, spor kıyafetler, çocuk giysileri, gecelik ve sabahlıklar) süslemelerde, abajurlar, yatak takımları, kırlentler, mutfak takımları, perdelerin uçları ve işlenmiş örtülerin kenarlarında kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

2.1.10. Kanaviçe

Kanaviçe ya da kanava da denilmektedir. İtalyanca “Canavaccio” kelimesinden türemiştir. Seyrek dokunmuş ve kolalı keten bezi olarak anılan kumaş üzerine çapraz iğne ile işlenen işlemeye kanava yani kanaviçe işi denmektedir. Kanaviçe eski zamanlardan beri yapılmakta olan zevkli ve gösterişe sahip bir nakış türüdür. Kanaviçenin ne zaman ortaya

çıkıldığını kesin olarak kanıtlayacak tarihî ve arkeolojik buluntu olmasa da bu nakışın MS 618-907 tarihlerinde Çin Tang Hanedanlığının zamanında var olduğu söylenmektedir. Bu tarihte kanaviçe Çin'den Avrupa'ya doğudan tekstil ticaretinde veya haclı seferleriyle yayıldığı düşünülmektedir. (Can,2017 s:321-322)

Bazı kaynaklarda en eski yayının Therese de Dillmont'un kaleme alınan Therese de Dillmont, "Encyclopedie des Ouvrages de Dames" (Eser İsimleri Ansiklopedisi) isimli çalışması olduğu bilinmektedir. Therese de Dillmont, ansiklopedisinde Avrupa'da 15. ve 16. yüzyılda İtalyan, Yunan ve İspanyollara ait kanaviçelerin koyu kırmızı renk ve tek renkli işlendiği yazmaktadır. Slav, Macar ve İsveç köylerinde kanaviçenin renkler bakımından daha zengin olmasından ve kırmızı, mavi ve sarı gibi renklerin kullanıldığından bahseder. Ansiklopedide tarih bilgisi yer almamaktadır. Avrupa'da bu tarih öncesinde de şehirlerinde kanaviçe işlemleri ile yapılmış eşyaların toplum içinde ailelerin varlık ve statüsünün bir göstergesi olarak kullanılmıştır. Ansiklopedide Avrupa'da Rönesans döneminde kanaviçenin kadınlar arasında yaygınlaştığı ve hobi olmaktan çıkarak sanat eğitimi veren yerlerde ders olarak işlenmeye başlandığı ifade edilmiştir. Ayrıca Therese de Dillmont, "Album de Broderies AU Point de Croix" isiminde bir kanaviçe desenleri bulunan bir kitap hazırlamıştır. 1855-1899 yılları arasına yer verilen kitaba günümüzde Clark Art Enstitüsü Kütüphanesinde internette erişim sağlanabilmektedir. (Can,2017 s:321-322)

Avrupa'da yapılan kanaviçe desenlerinde daha çok dinî semboller, çiçekler ve hayvan motifleri kullanılmıştır. Bunun dışında kız çocuklarının eğitiminde üzerlerinde harflerin ve sayıların yer aldığı panolar kullanılmıştır. Bu sebeple kanaviçenin sadece bir işleme türü olarak değil de aynı zamanda kadın ve çocuklarında eğitiminde kullanılan bir sanat olmuştur. Avrupa'da 18. yüzyıla gelindiğinde kanaviçe daha gerçekçi bir tarzda yapılmaya başlanmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısında ise daha çok manzara desenleri tercih edilmiştir. 19. yüzyıl örneklerinde ise kanaviçe desenlerinin daha dekoratif hâle gelmesi ile nakışta kendine has desenler kullanılmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısından sonra romantik tarzda olan desenler zamanla azalma olmuştur. Ancak 19. yüzyılın sonlarına doğru halkında kanaviçeye olan eski ilgisi yok olmaya başlamış ve özellikle II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile bu sanatta unutulmaya yüz tutmuştur. Bu zor dönem sonunda 20. yüzyılın ortalarında kanaviçe yeniden eski görkemine kavuşmuştur (Solger, M.1985: 3). Günümüzde Avrupa müzelerinde bu sanatla ilgilenen insanlara kanaviçe eğitimi verilmekte, hobi mağazalarında kanaviçe ile ilgili araçlar ve gereçler farklı desen seçenekleri ile satılmaktadır. Avrupa'da kanaviçe daha çok evlerde ve giysi süslemelerde yapıldığı görülmektedir. (Can,2017 s:323)

Başka kaynaklarda kanaviçenin ilk ortaya çıktığı dönemde ipekten ve yünden yapıldığı belirtilmektedir. Dikişin ve nakış işinin süsleme amacıyla yapılmasından dolayı ortaya çıkan kanaviçe işinin arkeolojik kazılarda bulunmuş bazı işlemeli testiler, vazolar ve eşyalarda da görüldüğü, İbrani tarihinde ve Nuh Peygamber'in devrinde de kanaviçe ile yapılmış çeşit çeşit eşyanın var olduğu söylenmektedir. Bu bilgiler dâhilinde kanaviçe işlemesi Asya'dan Avrupa'ya geçmiş ve 16. yüzyılda ise en çok tercih edilen el işi haline gelmiştir. 19. yüzyıldan itibaren de yaygınlaşarak Anadolu'da yerini almıştır (Demirel, 2016; Aktaran, Odabaşı ve Kandemir, 2018: 437). 20. yüzyılda ise Anadolu'nun hemen her yerinde tercih edilmeye başlamıştır (Barışta, 1995: 45). Anadolu'da 19. yüzyılda yaygınlaşmaya başlasa da 18. yy.'da tüm dünyaya yayılmıştır. Doğu'da ipek kullanılan Japon kimonolarında benzersiz seviyelerde yapılırken, Avrupa'da moda için uygun giysileri zengin ve kaliteli kanaviçe desenleri süslemiştir. Köyde yaşayan insanlar Avrupa'daki geleneksel tekniklerini geliştirerek kullanmaya devam etmişlerdir. Bu insanlar Amerika'ya göç ettiklerinde de nakışlarını yanlarına alarak geleneksel işlerine farklı ve yeni desenler eklemişlerdir (Aiken, 1999: 12). Ancak gelişen teknoloji ile sanayi makinelerinde de bu teknikler uygulanmaya başlanmıştır. Yapılışının basit, görüntüsünün renkli ve gösterişli olmasından dolayı kadınlar tarafından çok tercih edilmiştir. Kanaviçe sadece evlerde kullanılan örtülerde tercih edilmemiştir (Görsel 21). Kanaviçeyi günlük hayatımızda kullandığımız kıyafetlerin yakalarında, kollarında ya da farklı yerlerinde de görmek mümkündür (Görsel 22).

Görsel 21: Kanaviçe Örtüler

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/116812184074365623/>

Görsel 22: Kanaviçe Gömlek

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/554998354052727936/>

Kanaviçe işlemesinde desenler önce kareli veya milimetrik kâğıda çizilip renklendirme işlemi yapılır. Bu desenler çoğunlukla geometrik desenler ve  içek desenleridir. Kanaviçe deseni hazırlarken goblen, halılar, kilimler, danteller, hesap işi, geometrik Őekillerden, desen kitaplarından,  ocuk ve hayvan resimlerinden, kartpostal, resimli dergiler ve hazır ürünlerden desenler hazırlanmakta ve kullanılmaktadır. Ayrıca doğa ve müzelerdeki ürünlerden de desen çıkarılmaktadır. Patiska, saten, yöresel dokumalar,  demişin ipeği, bursanın keteni ve etamin ve floş, viskon, suni ipek, merserize pamuk, naylon ipler tercih edilmekte ve kullanılmaktadır. Kanaviçe daha çok evlerde, evlerimizde kullandığımız yataklarda ve mutfakta kullandığımız takımlarda, seccadelerde, havlularda, yastıklarda ve pano üzerlerine uygulanmakta ayrıca giyimde de çokça kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

2.1.11. Firkete Oyası

Firkete oyası, firkete adı verilen bir araçın yardımı ile tığ ve iplikler kullanılarak yapılan bir oya tekniğidir. Firkete oyasında kullanılan birçok modelden biri de kirpik modelidir (Görsel 23). Bu modelin yapılışı karışık olmakla birlikte görünüş olarak güzel bir modeldir. Firkete oyası ile yazlık bluzlar yapmak da mümkündür (Görsel 24). Bu tarz bluzlar çeyiz olarak da bir sonraki nesle aktarılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 23: Firkete ile Kirpik Oyası Modeli

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/422494008786601998/>

Görsel 24: Firkete Oyası ile Yazlık Bluz

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/469992911112063381/>

Firkete oyasında ipek ipliklerden kordone, pamuk türü ipliklerden merserize ve koton iplikler, yünlü ipliklerden tiftik, keten ipliklerden, dantel iplikler ve sentetik ipliklerden ise daha çok naylon iplik ile sim iplik kullanılmaktadır. Firkete oyası oda takımlarında, masa örtülerinde, vitrin takımlarında, tepsi örtülerinde, yemenilerin kenarlarında, namaz örtülerinde, günlük kullandığımız şallarda, fularlarda ve giyim süslemelerinde sık sık kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

2.1.12. Mekik Oyası

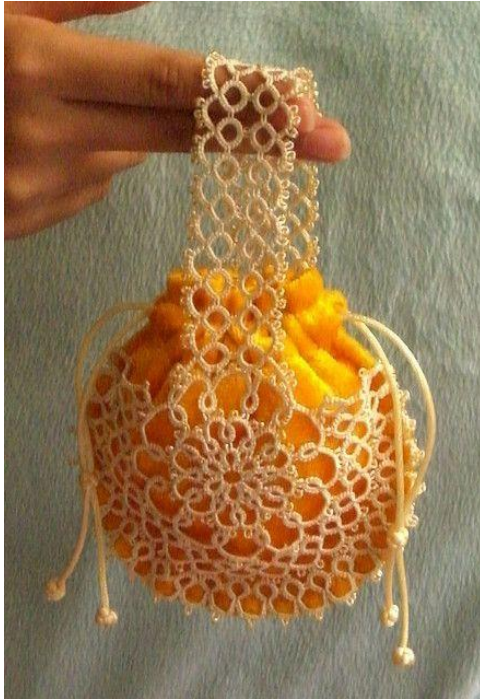
Mekik oyası, Anadolu’da ve diğer ülkelerde kullanılan nakış türüdür. Yapılma tarzı zor gibi olsa da el alışkanlığını kazandıktan sonra basitçe yapılmaktadır. Mekik oyası, birbirlerini takip eden zincirlerden oluşur ve oya zincirlerinden oluşan ipliğin, ucun bulunan mekik ile zincirlerin içirisinden geçirilmesi ile yapılmaktadır. Mekik oyaları daha çok desenlere göre yapılmaktadır. Düz renklerde yapılabileceği gibi farklı renklerde ve farklı mekikler ile de yapılabilmektedir. Mekik oyasına, ip ve mekik adı verilen iki araç ile yapılan, düğüm ve piko teknikleri ile oluşan bir oya tekniği de diyebiliriz. Firkete oyasından yelek

yapılabildiği gibi mekik oyası ile de bluz yapılabilir (Görsel 25). Bunun dışında kese gibi süs eşyaları yapımında da kullanılabilir (Görsel 26). (<https://tekstilbilgi.net>)

Görsel 25: Mekik Oyasından Bluz

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/697495061042216713/>

Görsel 26: Mekik Oyasından Kese

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/541417186460629308/>

Mekik oyasında organze, ketenler, ipek, şifonlar, terilen, krepler, jorjet, alpaka ve çeşitli ipekli kumaşlar ve pamuklu ipliklerde koton iplikler, keten ipliklerde dantel iplikler, sicim, ipek ipliklerde, çamaşır ipeği, floş, yün iplikler ve son olarak sentetik ipliklerde ise naylon, orlon iplikler tercih edilmekte ve kullanılmaktadır. Mekik oyasının desenleri bitkisel veya geometrik motif özelliği kullanılarak yapılmaktadır. Mekik oyası yemenilerde, masa örtülerinde, oda takımlarında, yastık ve perdelerde, yatak örtülerinde ve çarşaf kenarlarında cüzdanlarda, giyim süslemelerinde, şapkalarda, kolyelerde, yeleklerde ve şal, abajur, mendil, takı gibi yerlerde kullanılmaktadır. (<https://tekstilbilgi.net>)

2.2. Geleneksel ve Modern Türleri ile Nakış

Geleneksel ve modern nakış türlerinin bazılarının uzun bir tarihi varken bazılarında daha kısa bir tarihi vardır. Geleneksel gibi el ürünü olsa da daha modern bir çok nakış türü vardır. Modern nakış türlerinin bazıları geleneksel nakış gibi uzun bir geçmişi olsada son dönemde evde kalan kadınların basit ve fazla bir uğraş gerektirmemesi ile son zamanlarda daha çok tercih edilmeye başlanmıştır. Bunların bazıları aşağıdaki bölümde incelenmiştir.

2.2.1. Sashiko

Sashiko, kökenleri Japonya'nın Edo dönemine (1615-1868) dayanan ve yüzyıllar boyunca tutumlu bir zorunluluktan günümüze kadar gelen ve günümüzde çok sevilen dekoratif bir sanata dönüşen bir Japon halk sanatıdır. Sashiko, kelimenin tam anlamıyla 'küçük bıçaklar' demektir ve tekrar eden veya birbirine kenetlenen desenlerde kullanılan basit hareketli dikişe denmektedir. (<https://indigoniche.com>). Geleneksel çivit mavisi kumaş üzerinde beyaz pamuk ipliği kullanılmakta ve sashiko'ya kendine özgü görünümünü vermektedir. Ancak dekoratif öğelerde bazen kırmızı ip de kullanılmaktadır. (<https://en.wikipedia.org>)

Sashiko daha çok çiftçilerin ve balıkçı topluluklarının oluşturduğu basit, kaba yontulmuş kırsal bir kültürden doğmuştur. Basitçe söylemek gerekirse, bugün zevk aldığımız bu sanatın güzelliği, 17. yüzyıl Japon köylü kadınlarının tutumluluğuna kadar uzanmaktadır. (<https://indigoniche.com>). Sashiko desenleri günümüzde birçok eşya ve kıyafetin üzerine uygulanabilmektedir. Bunlardan biri de sashiko desenleri kullanılan kimonolardır (Görsel 27).

Görsel 27: Sashiko ile Yapılan Kimono

Kaynakça: <https://www.pinterest.co.uk/pin/710724384923566652/>

O dönemde insanlar tek bir kumaşı bile atmayı göze alamadıkları ve bu nedenle eski giysilerini ve yatak takımlarını güçlendirmek, kumaşlarını geri dönüştürmek için sashiko dikişini kullanmanın en etkili yol olduğunu görmüşlerdir. Ayrıca, beyaz iplik kullanmanın indigo kumaşa (o zamanki en uygun fiyatlı kumaş türü) karşı çekici bir kontrast oluşturduğunu ve el yapımı giysilerine yaptıkları işlerin yaratıcı ve bireysel yeteneklerini ortaya çıkarmaya teşvik edeceğini de keşfetmişlerdir. (<https://indigoniche.com>)

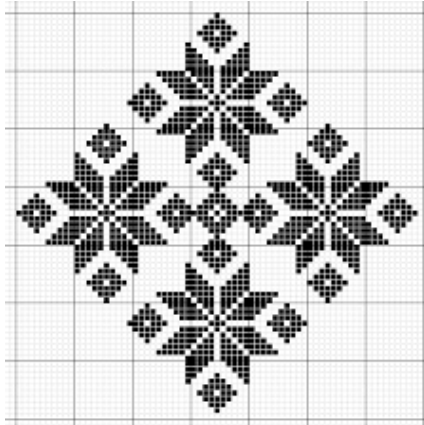
Bu teknik; kadınların hayatları, geçmişleri, aileleri ve yerel kültürleri hakkında anlatılanlara katkıda bulunan motifler ve desenli semboller oluşturmaktadır. (<https://indigoniche.com>). Her zanaatkârın kendi çalışma tarzı olduğu gibi, kendine ve ihtiyaçlarına uyacak şekilde stilini çeşitlendirmesi de söz konusudur. Pek çok sashiko deseni

Çin tasarımlarından ortaya çıkmış olsa da birçoğu yerli Japon nakışçılar tarafından geliştirilmiştir. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Sashiko>)

Başlıca örneklerinden olan kogin-zashi (Görsel 28), genellikle yatay sıralar hâlinde elmas şeklindeki desenlerden oluşan Aomori vilayetinde geliştirilen kendine özgü bir sashiko çeşididir. Hirosaki Koginzashi Enstitüsü 1960'lardan beri kogin-zashi'yi hem korumaya hem de farklı kültür ve ülkelere tanıtmaya çalışmaktadır. 1996 yılında, kogin-zashi Aomori eyaletinde geleneksel bir zanaat ürünü statüsü kazanmıştır. Günümüzde Aomori eyaletindeki ilkokul öğrencilerine desenleri elle dikmeyi öğretmektedirler. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Sashiko>)

Sashiko tasarımları tipik olarak doğadan türemiş olsa da bazı tasarımların sembol niteliği taşıdığı düşünülmektedir. Bu tasarımlar özellikle balıkçı paltoları gibi giysilerde kullanılmaktadır. Yörede motiflerin tılsımlı olduğu düşünülmekte; bu şekillerin ve konularının, kullanıcıyı belirli şekillerde koruduğuna inanılmaktadır. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Sashiko>). Geleneksel sashiko tasarımları ilhamını genellikle bulutlar, su dalgaları veya dalgalar, çiçekler ve yapraklar gibi doğa unsurlarından almaktadır. Tasarımlar birbirine geçen çizgiler, yıldızlar, kareler, üçgenler ve daireler içeren geometrik şekiller de olabilmektedir. Birbirine geçen şekillerin tekrarlanması da sashiko nakışlarında görülen çok yaygın motiflerdendir. (<https://tr.actince.com/sashiko-halk-nakis-bir-japon-sanati/>)

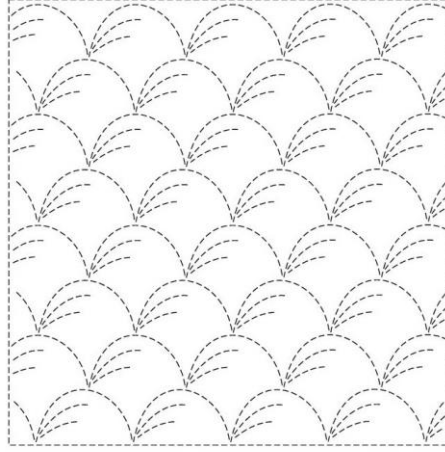
Popüler ve geleneksel sashiko desenlerinin çoğu aslında doğada bulunan bitkiler, kuşlar, hayvanlar veya bulutlar, yükselen buharlar gibi doğa unsurlarının ya da olaylarının basitleştirilmiş temsilleridir. (<https://indigoniche.com>)

Görsel 28: Kogin-zashi Desen

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/708613322590268529/>

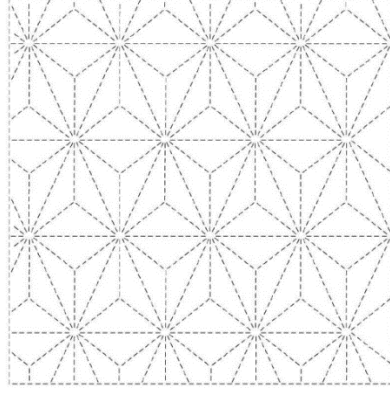
Nowaki (Görsel 29) “rüzgârla savrulmuş otlara” atıfta bulunmaktadır. *Nowaki* modelinin, kıyı balıkçılığı yapan topluluklarından geliştirildiği düşünülmektedir. Bu desenin temsil ettiği olgu, kumul otlarının şeklini güçlü bir deniz meltemi içinde oldukça duygusal bir şekilde tasvir ederken ayrıca dayanıklılığını ve köklerinin gücünü de temsil etmektedir. (<https://indigoniche.com>)

Görsel 29: Nowaki Otları Kalıbı

Kaynakça: <https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&u=https://indigoniche.com/2018/06/26/sashiko-origins-and-designs/&prev=search&pto=aue>

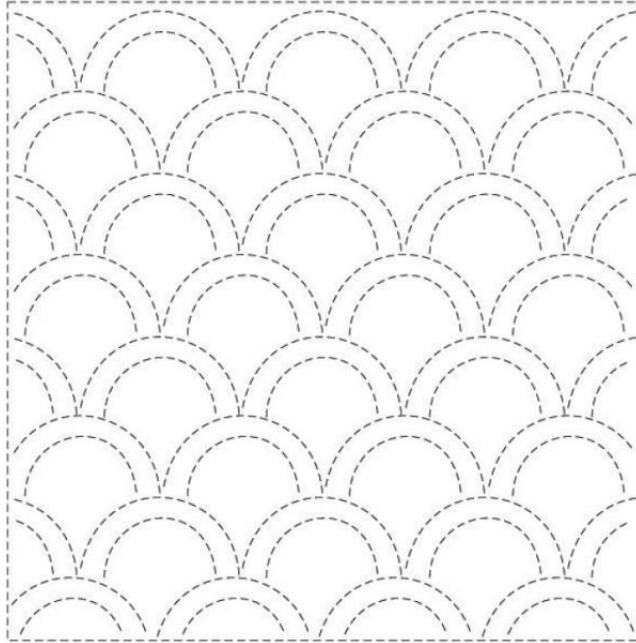
Kenevir veya keten yaprağının motifi olan *Asanoha* (Görsel 30) (*asa* - kenevir; *no* - of; *ha* - yaprak), Budist parşömeninde genellikle yayılan ışığı veya ruhun iç ışığını temsil etmek için kullanılmaktadır. Japonya’da yeni doğan çocuğun güçlü ve sağlıklı bir şekilde büyümesi için *Asanoha* tasarımına sahip kundak kumaşıyla giydirilmesi bir gelenek hâline gelmiştir. Bu, günümüzde kullanılan ve en iyi bilinen, popüler geleneksel sashiko modellerinden biridir. (<https://indigoniche.com>)

Görsel 30: Asanoha (Kenevir Yaprağı) Desen

Kaynakça:<https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&u=https://indigoniche.com/2018/06/26/sashiko-origins-and-designs/&prev=search&pto=aue>

Seigaiha (Görsel 31) yani Türkçedeki karşılığı Mavi Deniz Dalgaları olan desenin tarihi, 6. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Seigaiha “iyi şansın dalgalarını” temsil eden bir tılsım olarak kullanılmaktadır. (<https://indigoniche.com>)

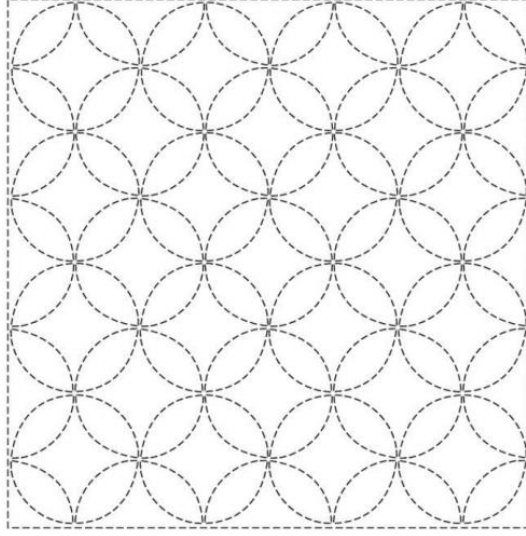
Görsel 31: Seigaiha (Mavi Deniz Dalgaları)

Kaynakça:<https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&u=https://indigoniche.com/2018/06/26/sashiko-origins-and-designs/&prev=search&pto=aue>

En çok kullanılan sashiko tekniği Shippo-tsunagidir (Görsel 32). Shippo kelimesi Budizm'deki değerli taşlara bir gönderme olup kısmen dairelerin iç mekânlarının 'parlak' görünümü de olabilmektedir. Bu desen sashiko işlemeli çiçeklerle kombine edilmektedir. Kesişen dairelerin geometrik akış etkisi nedeniyle bu desen, her şeyden çok sonsuz huzuru

ve mutluluğu sembolize etmek için ve aynı zamanda 'sonsuz doğurganlık ve aile refahı' için bir tılsım olarak da insanlar tarafından tercih edilmektedir. (<https://indigoniche.com>)

Görsel 32: Buda'nın Yedi Hazinesi (Shippo-tsunagi)

Kaynakça: <https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&u=https://indigoniche.com/2018/06/26/sashiko-origins-and-designs/&prev=search&pto=aue>

Geleneksel sashiko'da indigo boyası ile boyanmış kumaşlar ve beyaz sashiko ipliği kullanılmaktadır. Sashiko için normal kumaştan daha ağır olan keten, pamuk ya da keten harmanlı kumaş gibi iki tabaka dokunmuş kumaş kullanılmaktadır. Sashiko için sıkı bir şekilde bükülmüş pamuk ipliği tercih edilmektedir ancak bu iplik yoksa uygun başka bir nakış ipliği de kullanılmaktadır. İplik olarak, pamuklu nakış iplikleri (8 veya 12 inci) veya ince tığ işi iplik tercih edilmektedir. Sashiko iğnesi; geniş, bir oval, uzun bir iğnedir. Geleneksel sashiko iğneleri yerine değirmen iğneleri veya örgü iğneleri de tercih edilmektedir. (<https://tr.actince.com>)

2.2.2. Kurdele Nakışı

Kurdele nakışı, iğne ile çalışılan ve dekoratif amaçlı bir nakış türüdür. Kurdele nakışında tercih edilen organze ve ipek kurdelelere katlama, dikme, kesme yöntemleri ile çeşitli pozisyonlar verilmektedir. Bu nakış, diğer nakış türlerine göre hem kolay hem de çok fazla araç gereç gerektirmediği için çok iyi sonuçlar elde edilen bir nakış türüdür. Öğrenmesi çabuk ve basittir. Başlanılan projelerin başarı ile bitirilme oranının çok yüksek olması ve kolay bir nakış olması kadınlar tarafından tercih edilmesine neden olmaktadır. İpek kurdele nakışı, tarihi eskilere dayanan bir sanat dalıdır. Günümüzde etkili, hoş, özlemlili ve yenilik gibi özellikler kazanmış nakış organze kurdele ile yapıldığı zaman da fazlasıyla ucuza mal olmakta ve birbirinden iyi ürünler ortaya çıkmaktadır. Fakat tercih edilen saten ve naylon

karışımı kurdele, ipek kurdelelerin yumuşak ve esnek özelliğinden yoksundur. (<http://www.unutulmussanatlar.com/search/label/Kurdele>)

Bu nakışın varlığı MÖ 1200'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Uzak Doğu'da kullanılmaya başlanan ipek, farklı ülkelerden taşınarak Akdeniz kıyılarına ulaşmış ve ipeğin sırrını öğrenen Bizanslılar, ipek üretimini endüstrileri hâline getirmişlerdir. Bu nedenle 1800'lü yılların ortalarında çok fazla kullanılmaya başlanmıştır. İlk önce askerî üniformalarda kullanılmış, daha sonra sivil toplumun yeleklerinin üzerine işlenmeye başlanmıştır. Daha sonra 3. Napolyon'un karısı Prenses Eugenie giysilerinde kurdele nakışının kullanması ile birlikte sarayda görülmeye başlanmıştır. Bu giysiler o dönemde ünlü olan House of Worth (ilk houte couture mağazası) tarafından tasarlanmıştır. (<https://www.goblenci.com/elisi-nakis/kurdele-nakisi.html>)

Nakış sanatı daha sonra popüler olmuş ve İngiltere'de, Avrupa'da, başka ülkelerde ve ABD'de görülmeye başlanmıştır. 1815 tarihinde Amerika'da ilk kurdele fabrikasının açılması ve zengin olan halkın nüfusunun artması ile kurdele nakışlı kıyafetler ilgi ve talep görmeye başlamış ve bayanların kullandığı şemsiyelerde de bu nakış tercih edilmiştir. Bu dönemin şaşaalı yaşam şartlarına paralel olarak kıyafetlerini gün içinde beş defa değiştiren kadınların sayesinde, couture mağazalarda kurdele nakışı kullanılmaya devam etmiştir. (<https://www.goblenci.com/elisi-nakis/kurdele-nakisi.html>)

Kraliçe Victoria döneminde ev dekorasyonlarında ve aksesuarlarda kurdele nakışı kullanılmaya başlanmıştır. Kurdele nakışı 19. yy. sonlarında özellikle Crazy Patchwork (Görsel 33) çalışmaları üzerinde süsleme amacı ile kullanılmıştır. Kurdele nakış türü zamanla Avustralya ve Yeni Zelanda'da yeniden canlandırılmış ve iğneyle yapılan dekoratif işlemler, günümüzde ülkemizde de tercih edilmeye başlanmıştır. (<https://www.goblenci.com/elisi-nakis/kurdele-nakisi.html>). Ülkemizde elbiselerde, pantolonlarda, bluzlarda, eteklerde ve pantolon gibi giysilerde kullanılabildiği gibi çantalar, kemerler, broşlar, ev dekorasyonunda kullanılan tablolar (Görsel 34) ve ev eşyalarında da rahatlıkla kullanılmakta ve güzel bir görünüm oluşturmaktadır.

Görsel 33: Kurdele Nakşı ve Crazy Nakşı Sergisi

Kaynakça: <http://kurdelenakislari.blogspot.com/2010/06/busmek-sergisi-crazy-nakisi.html>

Görsel 34: Kurdele Nakşı ile Yapılan Tablo

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/741757001100967928/>

2.2.3. Punch Nakışı

Punch nakışı 3 boyut etkisi olan nakış tekniğidir. Avrupa ülkesinde bu nakış “Punch needle” olarak anılmaktadır. Punch needle, Türkçede yumruk iğnesi anlamına gelmektedir. Kumaşın üzerine basit dikiş ile ilmekler oluşturularak yapılan bu nakış tekniğinde çeşitli ipler kullanılarak farklı çeşitte doku ve yüzey elde edilebilmektedir. Punch nakışı, kumaşın arka yüzü üzerine kendine has iğne ile nakış desenlerinin işlenmesine ve kumaşların ön yüzünde ise bu desenlerin kabartılı bir şekilde meydana gelmesine imkân sağlamaktadır. Halı dokuma hissi uyandırır da yapım tekniğinden dolayı nakış olarak adlandırılmaktadır. Işık-gölge oyunları ile resim yansıtılabileceği için ilgi uyandırmaktadır. (Karaoğlan, Punch Work of Garment Orgament (Waist Coat Example), Atlas Internation Refereed Journal on Social Sciences)

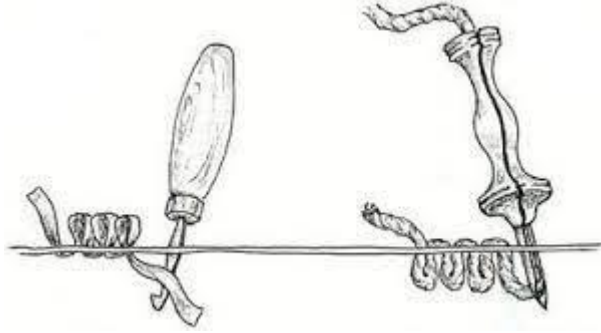
Farklı boylarda iğneler kullanılarak yapılan punch nakışı, farklı kalınlıkta ipler ile çalışılabildiğinden ve eserin 3 boyutlu olmasından dolayı tercih edilmektedir. Punch nakışı, Rus nakış sanatı ve bunka nakış sanatı olarak da bilinmektedir. Punch nakışı tarihsel olarak daha çok Rusya’da kullanılmış olsa da ilk çıkış yerinin Mısır olduğunu söyleyebiliriz. İlk önce kuşların kanatlarında bulunan içi boş kemikler ile yapılan punch iğneleri eski Mısır’da kullanılmıştır. (Görsel 35-36-37) (Karaoğlan, Atlas Internation Refereed Journal on Social Sciences)

Punch nakışı Orta Çağ zamanlarında Doğu ve Batı Avrupa’da dinî kıyafetlerini ve panellerini süslemek için kullanılmıştır. 17. yüzyılda Rus Ortodoks Kilisesi, ibadet ritüellerini değiştirerek yeni reformlar uygulamaya başlamıştır. Eski inananlar olarak bilinen bir grup bu modernleşmeye karşı çıktığı için kiliseden ayrılmıştır. Daha sonra bu grup punch iğne nakışını bir sanat formuna dönüştürmüşlerdir. (Karaoğlan, Atlas Internation Refereed Journal on Social Sciences). Eski inananlar, kıyafetleri için bezemeler yaparak bu sanatı nesilden nesle aktarmıştır. Günümüzde İngiltere ve Amerika’da güneyli ev hanımları çiftlik duvarların da ya da Rug Hook versiyonu ile kilim olarak zeminlerini süslemede kullanılmaktadır (Leslie, 2007: ss.163-165).

Görsel 35- 36: Eski Zamanlarda Kullanılan Punch İğneleri

Kaynakça:https://www.atlasjournal.net/Makaleler/9724541_5.519_ID322.%20Karao%C4%9Flan_382-389.pdf

Görsel 37: Eski ve Yeni Punch

Kaynakça:https://www.atlasjournal.net/Makaleler/9724541_5.519_ID322.%20Karao%C4%9Flan_382-389.pdf

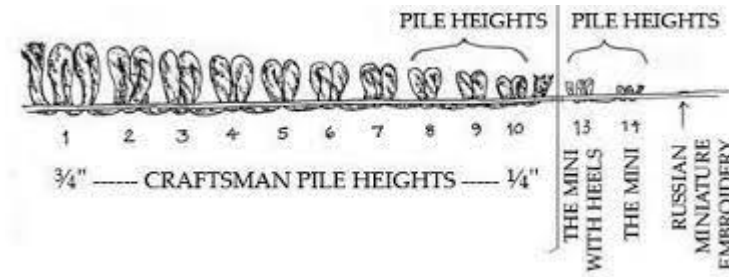
Punch nakış tekniğinde kumaşın arka yüzü ile çalışılır ve yapan kişi ilerledikçe kumaşa yaptığı dikişleri görür. Günümüzde punch aletinin 3 farklı kalınlıkta iğnesi bulunur ve bu iğneler farklı kalınlıktaki kumaş ve iplikler içindir (Görsel 39). Nakış kolay bir çalışma prensibi ile yapılır. İçi boş silindirik olan iğneye iplik takılır ve kumaşa batıp çıktıkça iplik altta kalır (Görsel 38). Aletin içinde ipliğin gerginliğini sağlayan yay bulunur. Punch aletinin yan tarafında bulunan vida, ipin yukarıya çıkma boyunu ayarlamak için kullanılır. (Karaoğlan, Atlas Internation Refereed Journal on Social Sciences)

Görsel 38: İğneye Geçirme Şekli

Kaynakça:https://www.atlasjournal.net/Makaleler/9724541_5.519_ID322.%20Karao%C4%9Flan_382-

389.pdf

Görsel 39: İğne Kalınlığı ve İpin Şekli

Kaynakça:https://www.atlasjournal.net/Makaleler/9724541_5.519_ID322.%20Karao%C4%9Flan_382-

389.pdf

2.2.4. Stumpwork Nakışı

Stumpwork terimi, 1650 ile 1700 yılları arasında İngiltere'de popüler olan bir kabartma işleme stilini tanımlamak için kullanılmıştır. Bu dönemden önce bu tür kabartma işleme tekniklerinin kullanımı daha çok dinî giysilerle sınırlı kalmıştır. 17. yüzyılda bu işleme tekniğine basitçe kabartmalı veya kabartmalı iş denmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru bu nakış tekniğine stumpwork denmeye başlanmıştır. O dönemde dikiş becerileri kadınlar için bir hayli önemli olduğu için kızlara küçük yaşlarda dikiş ve nakış öğretilmekteydi ve bu dönemde nakış öğrencisi için en zor görevlerden biri de kabartma işlemler kullanarak sahneleri betimleyen ayrıntılı bir tabut ya da kutu yapmaktı. Geleneksel olarak bu teknik ile nakış öğrencileri kale, geyik, aslan, kuşlar, kelebekler, meyveler, çiçekler ve bazen de bir

gölgelik altına yerleştirilmiş birkaç figür içeren sahneleri tasvir etmekteydi. Bu eserlerde gümüş ve altın iplik, ince pasa ipi, ipek iplik, şönil iplik, yün, kurdele, tel, inciler, yarı değerli taşlar, cam boncuklar, mercan, deniz kabukları, ananas gibi çok çeşitli malzemeler kullanılmaktaydı. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Stumpwork>)

17. yüzyıla ait bir tabut projesinin işleme tamamlandıktan sonra, monte edilmek üzere bir marangoza gönderilmekteydi. O dönemin en güzel tabut örneği Londra bulunan Victoria ve Albert Müzesi'nde bulunmaktadır (Görsel 40- 41). (<https://en.wikipedia.org/wiki/Stumpwork>)

Görsel 40- 41: Londra'daki Victoria ve Albert Müzesi'nde Bulunan Tabut

Kaynakça: <https://b2coqupkxngonghevuseqmpa-adv7ofecxzh2qqi-collections-vam.translate.google.com/item/O136433/embroidered-casket/>

Modern zamanda yükseltilmiş nakış veya Stumpwork nakışı (Görsel 42) nakışçılar arasında popülerliğini korumaya devam etmiştir. 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında kadın kıyafetlerini süslemek için kullanılmaya başlanmıştır. Bugün yetenekli nakışçılar, nesnelere her zamankinden daha yaratıcı şekillerle süslemek için dünyanın dört bir yanında bu zanaatı sürdürmektedir. (<https://en.wikipedia.org/wiki/Stumpwork>)

Görsel 42: Stumpwork Nakışı ile Yapılmış Bir Çalışma

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/498351515011736263/>

2.3. Nakış Tasarımının Kâğıt Kesme Sanatı Kirigami ile Etkileşimi

Kirigami, Japonca "kiru" (kesmek) ve "gami" (kâğıt) sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelen ve kesme işlemi kullanılan kâğıt katlama sanatına denir. Kirigami'nin ilk kez Japonya'daki tapınaklarda tanrılara teklifte bulunma yolu olarak kullanıldığı düşünülmektedir. (<https://tr.desertanglican.org/History-of-Kirigami>)

17. yüzyılda Kirigami, Asya kültüründe gerçek bir sanat formu olarak tanınmaya başlanmıştır. Japonya ve Çin'deki insanlar Kirigami'yi servet, mükemmellik, zarafet ve evren ile olan ilişkiyi temsil etmek için kullanmışlardır. (<https://tr.desertanglican.org/History-of-Kirigami>)

Amerika Birleşik Devletleri'nde 1960 ve 1970'li yıllara kadar popüler hâle gelmemiştir. 1962 yılında Florence Temkos'un yazdığı Kâğıdın Yaratıcı Sanatı Kirigami adlı kitap, Asya sanatını ABD'de yaşayan insanlara tanıtan ilk rehber kitap olma niteliği taşımaktadır. Kirigami, günümüzde daha çok zanaatkârlar tarafından el yapımı tebrik kartlarını ve paketleri süslemek, el yapımı hediye paketleri yapmak için kullanılmıştır. Asya ülkelerinde Kirigami dersleri ilkokullarda müfredatın bir parçası hâline gelmiştir. Bunun nedeni Kirigami'nin Japon kültürünün önemini öğretirken ayrıca makas becerileri, görsel motor becerileri ve planlama yeteneklerini geliştirmeyi sağlamasıdır. Kirigami, günümüzde Asya'daki okullarda ve evlerde yapılıyor olsa da eskiden kâğıdın pahalı olması ve fazla

kullanılmamasından dolayı sadece üst sınıf insanlar ve zanaatkârlar tarafından yapılmaktaydı. (<https://tr.desertanglican.org/History-of-Kirigami>)

Japonya’da olduğu gibi Anadolu’da da bu sanata benzer bir sanat vardır. Anadolu’dakinin adı Kat’dır. Kirigami’den tek farkı sadece kâğıt ile değil deriyle de yapılabilir olmasıdır. Bu yüzden Anadolu’da deri ve kâğıt oymacılığı da denmektedir. Türk sanatında özellikle kitap kaplarında, tezhipli el yazmalarında, sayfa kenarı bordürlerinde görülmektedir. (Öz Çelikbaş,2019 Cilt:6, Sayı:2, s. 52)

Kirigami ve Kat sanatı günümüzde moda tasarımı alanında fazla görülmesine de 1960’larda savaş ve kriz nedeni ile malzeme kaynaklarının tükenmesi üzerine dayanıksız karton malzemedен ucuz ayakkabıların üretilmesiyle ilk kez moda sektörüne giriş yapmıştır (SARICA, 2015. s:71). Kirigami sanatı daha doğrusu kâğıt sanatı modada görsel olarak kullanılmakla beraber hiçbir işlevsel amaçla kullanılmamaktadır. Daha çok şovlarda giyilebilir işlevi olsa da günlük kullanımı mümkün olmamaktadır. Moda gösterimlerinde veya farklı alanlarda kâğıt ile yapılan işler ince işçilik ve emek gerektirdiği için bazı sıra dışı çalışmalar oldukça dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Sevtap Sarıca, Endüstriyel ve Grafik Tasarım Bağlamında Kâğıt Sanatları ve Bir Uygulama Örneği başlıklı tezinde şu ifadelere yer vermiştir. “Moda tasarımında kâğıt sanatlarının kullanımı bir ironi barındırmaktadır; insanlara modanın asıl mantığı olan kullan at felsefesini hatırlatarak seçtiğimiz kıyafetlerin bizi nasıl etkilediğini ve bu seçimleri yaparken ne kadar dikkatli olmak gerektiğini hatırlatmaktadır.” (Sarica,2015, s:71)

Moda tasarımcısı olan Jen Kao kâğıt sanatçıları olan Nikki Salk ve Amy Flurry ile birlikte bir kreasyon hazırlamıştır (Görsel 43- 44). Bu kreasyonda kâğıt heykel yöntemini kullanarak çiçek ve doğal lif formlarına dönüştürdüğü kâğıtları elbiselerinde kullanarak doğal dokular yaratmıştır (Görsel 45- 46). Bu kreasyonlar günlük yaşamda kullanmak için işlevsel olmasa da estetik görünmelerinden dolayı sanatsal amaçlar için sıklıkla tercih edilmektedir. (Sarica,2015, s:71)

Görsel 43- 44: Jen Kao İlkbahar 2012 Hazır Giyim

Kaynakça:<https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&u=https://www.vogue.com/fashion-shows/designer/jen-cao&prev=search&pto=aue>

Görsel 45- 46: Jen Kao İlkbahar 2012 Hazır Giyim

Kaynakça:<https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&u=https://www.vogue.com/fashion-shows/designer/jen-cao&prev=search&pto=aue>

2.4. Nakış Tasarımında Lif Sanatı ve 3 Boyutlu Yazıcılar ile Gerçekleştirilen Heykelsi Görünümler

Lif sanatı “lif malzemeleri kullanılarak, sanatçıların klasik ya da kendilerine özgü tekniklerle geliştirip ortaya koyduğu sanatsal çalışmalar” olarak tanımlanmaktadır. Lif sanatı daha çok estetik değerler içeren sanat çalışmalarını içerir. Ceren Özpınar yüksek lisans tezinde lif sanatını şu sözlerle anlatır: “Lif sanatı (fiberart), lif ya da lif içeren malzemeleri kullanarak yapılan ve başka hiçbir teknikler ve malzemeler ile benzerleri yapılamayacak, yüksek estetik değerlere sahip ve sanatçıların yaptıkları yapıtlara ve bu yapıtları içeren akımın adıdır.” (Özpınar, 2012, s:24). Lif sanatı dokuma sanatından doğmuştur.

Lif sanatı II. Dünya Savaşı sonrasında Larsen ve Constantine tarafından ilk kez kullanılmıştır. Larsen ve Constantine, Lif sanatını şu kelimelerle anlatmıştır: “Bu sanat, sanatçılar ile birlikte özgürce olarak tasarlanmış bir yapı olup ve yapılan yapı hem dokuma tezgâhlarında, hem de öteki tekstil tekniklerini kullanarak yapılan sanatsal bir çalışmadır. Aynı zamanda sanatçıların hayal gücünü, tutkusunu ve yeteneklerini teknik ve malzemeler ile yansıtırlar.” (Lunin, 1990, s:698). İlk çıkış yeri 1920’li tarihinde Bauhaus Okulu’dur. İlk temsilcileri; Anni Albers, Otto Berger, Gunta Stözl’dir. Her ne kadar ilk çıkış tarihi 1920’li yıllar olsa da lif sanatı 1960 yılında Lozan Bienali’nde tekstil sanatçıları O. Amaral, M. Abakanowicz, J. Owdzka, W. Sandley, J. Lurcat, M. Cuttoli ile başlamıştır. Bu kişiler, tekstil sanatına başka bir bakış açısı getirmişlerdir (Demirkan, 2001 s:25- 52).

Tekstil sanatları bakımından önemli bir etkinlik olarak kabul edilen Uluslararası Tapestry Bienali’nin ilki 1962 yılında İsviçre’nin Lozan şehrinde yapılmış ve farklı ülkelerden birçok tekstil sanatçısının buluşmasını sağlayarak sanatsal tekstillerin gelişmesinde de büyük rol oynamıştır. Dokuma sanatları, tekstil sanatları ve lif sanatı isimleri, aslında tarihsel akışları göstermektedir. İlki geleneksel sanatlardan ortaya çıkmış daha sonrasında sanatsal ifade biçimlerine dönüşmüş dokuma sanatları, el sanatının üstüne çıkmış ve diğer tekstil tekniklerini kullanarak yapılan kumaş tasarımlarının kullanılması ile de tekstil sanatı olarak adlandırılmıştır. (Akbaş,2019 Cilt: 4, Sayı: 7, Haziran-Temmuz s:104)

1980’li yılların sonlarına gelindiğinde, dördüncü kuşak sanatçılar lif sanatını geliştirmişlerdir. Geleneksel yöntemleri yeniden ortaya çıkarmışlar ve yeni teknolojiler ile birlikte kullanmışlardır (Constantine, 2009:2). 1992’den sonra Lozan Bienali’nin ismi “Çağdaş Tekstil Sanatı” ismini almış ve lif sanatı ilk kez uluslararası düzeylerde kabul

görmüştür. (Schoser, 2003, s.112). Serbest tekstilin kullanımıyla yapılan resim, heykel, tekstil el sanatları, mimarlık gibi güzel sanatları içinde barındıran farklı kollar ve disiplinler ile etkileşime girerek teknolojinin zaman içinde gelişmesi ile günümüze kadar gelmiş, endüstriden ve sanattaki gelişmelerden beslenerek yerini sağlamlaştırmıştır. (Akbaş,2019 Cilt: 4, Sayı: 7, Haziran-Temmuz s:104)

Lif sanatının ilk zamanlarında daha çok kâğıt yapımı, örme, baskı, dikiş, keçe gibi temel teknikler kullanılırken günümüzde teknolojinin gelişmesi ile makineler ile yapılan özel kumaşlarda dijital baskı vb. yöntemleri etkin olmuştur. Bu sayede lif sanatında teknolojinin ve geleneksel sanatların bir arada kullanıldığı çalışmalar da yerini almıştır. (Akbaş,2019 Cilt: 4, Sayı: 7, Haziran-Temmuz s:105)

3 Boyutlu yazıcıları ise giysilerde profesyonel anlamda kullanan ve bu konuda ilk olan tasarımcılardan biri ise Iris Van Herpen'dir. Belçika'da doğan tasarımcı 1984'te doğmuştur. Londra şehrinde Alexander McQueen ve Amsterdam şehrinde ise Claudy Jonstra yanında tasarımcı olarak çalışmıştır. Kendi markasını 2007'de kuran Herpen, kendini şu sözler ile tanımlar "teknolojiyi, sanatı ve dansı hatta felsefeyi bir araya getiren bir tasarımcı" dır. (Menkes, 2015). Herpen ilk defa 2010'da 3 boyutlu yazıcılar ile oluşturmuş kıyafetleri içeren "Crystallization" isimli (Görsel 47) koleksiyonu ile Amsterdam'daki Moda Haftası'nda yerini almıştır. 2010 yılından bu yana bu teknolojiyi tasarladığı koleksiyonlarda kullanmaya başlayan Herpen, hem teknolojiyi hem de modayla ilgili konularda isminden sıkça söz ettirir ve bu sayede 2013 yılında "Danimarka'da, En İyi Tasarımcı Ödülü" nü almıştır. (Yıldıran, Mayıs-Haziran 2016, Sayı:17 s:164)

Görsel 47: Iris Van Herpen, "Crystallization" Koleksiyonu

Kaynakça: <https://nusedigitaldesignfabrication.wordpress.com/precedent-studies/crystallization-iris-van-herpen-daniel-widrig/>

3D yazıcı teknolojisini kullanan bir başka tasarımcı olan Catherine Wales, giysi oluşturmak için bu teknolojiyi kullanmaktadır (Görsel 48- 49). Wales verdiği yazılı söyleşide önce kişilerin vücudunu taradıklarını ve 3 boyutlu modelleme yazılımlarını kullanarak ve veri olarak koleksiyonlarını oluşturduğunu, en son olarak da bir 3 boyutlu SLS yazıcıya modellerini göndererek parçaların yapıldığını söylemiştir. Wales, hazır kıyafetlerin standart beden ve kişilere özel yapılması ve yapılma yöntemlerindeki zamanın kısıtlı olmasına karşı 3D teknolojilerinin avantajlı olduğunu söylemiştir (Wales, Dezeen, 2013).

Görsel 48- 49: Catherine Wales

Kaynakça: <https://www.dezeen.com/2013/06/27/project-dna-3d-printed-accessories-by-catherine-wales/>

3 boyutlu yazıcılarla oluşturan tasarımları günlük hayatta da giyilebilmesini sağlamaya çalışan kişilerin başında Masaharu Ono ve Danit Peleg isimli iki tasarımcı gelmektedir. Free-D'nin tasarımcısı Masaharu Ono, Amimono isimli tasarımında (Görsel 50) geleneksel örme teknolojisini 3 boyutlu yazıcı ile uygulamış ve günlük hayatta da kullanılabilen ve beden ile uyumlu bir süveter yapmıştır. Bu tasarımda giyen kişinin gerçek bir kıyafet giydiği hissini yaşaması temel amaç olarak belirlenmiştir (Mill-saps, 2016).

Görsel 50: Masaharu Ononun İmzasını Taşıyan Amimono

Kaynakça: <https://all3dp.com/amimono-3d-printed-vest/>

Bir diğer tasarımcı olan Danit Peleg ise FilaFlex isimli özel bir malzemeden elde edilen çıktılar ile 5 parçalık bir koleksiyon hazırlamış, bu tasarımların A4 kâğıt boyutunda aldığı çıktılar el işçiliği ile bir araya getirerek dantel görünümlü giysiler oluşturmuştur (Görsel 51-52-53-54). Tasarımların en büyük özelliği, kullanıcının hareketleri ile birlikte giysinin de kumaştan yapılmış gibi hareket etmesidir (Peleg, 2015). Yapılan tasarımların kumaş gibi döküme sahip olduğu söylenmektedir.

Görsel 51-52: Danit Peleg Tasarımları

Kaynakça: <https://www.helsinkidesignweek.com/series/weekly-bubbling-danit-peleg-en/>

Görsel 53-54: Danit Peleg Tasarımları

Kaynakça: <https://www.helsinki.designweek.com/series/weekly-bubbling-danit-peleg-en/>

3. NAKIŞ VE LİF SANATI İLE ÜRETİM YAPAN SANATÇILAR

Nakış ve lif sanatı ile üretim yapan birçok sanatçı vardır. Bu sanatçıların bir kısmı sadece nakış gibi geleneksel sanatları kullansada bir kısmında geleneksel nakışı daha farklı şekillerde ortaya koymaktadır. Geleneksel nakışı daha farklı şekilde ortaya koyan sanatçılar sadece geleneksel nakışı kullanmak yerine son dönemde daha fazla ortaya çıkan ama aslında uzun bir geçmişe sahip olan lif sanatımında birlikte kullanmaktadırlar. Bu bölümde geleneksel nakışları lif sanatını ile birlikte kullanan ve sadece geleneksel nakış ile üretim yapan sanatçılar ele alınacaktır.

3.1. Nahide Küçük

Nahide Küçük, 24 Ağustos 1935 tarihinde İstanbul'da doğmuştur. 1953 tarihinde İstanbul'daki Beyoğlu Olgunlaşma Enstitüsünde nakış bölümüne girdi ve 1953-1954

tarihlerinde Türk El İşleri Bölümünde işe başlamıştır. Nahide Küçük bu süreç de Kız Teknik Enstitülerini kuran Ayşe Egeyle tanışarak Ege'nin asistanlığını yapmıştır. Asistanlığı sürecinde desenlerin çizimlerini yaparak birbirinden kıymetli işlemlerinde gün yüzüne çıkartılmasında rol oynadı. Ayşe Hanım, atölyeyi ona devrettikten sonra birçok kadına bu sanatı öğretmiştir ve iş imkânı sunmuştur. (<https://nahidekucuk.com/>)

1984-1991 tarihlerinde İstanbul'daki Hilton Otelinde ve 1991-2000 tarihlerinde İstanbul Swiss otelinde mağazalar açmıştır. Japonya, Almanya, ABD, İtalya ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden gelmiş yabancılar uzun zamanlar Hilton'un ve Swiss otelin vitrinlerde gördükleri işlemleri satın alarak ya da sipariş ederek ülkelerine götürmüştür. O zamanların Venezüella petrol bakanının Hilton'a geldiği zaman gördüğü işlemlerden hayran kalarak ısmarladığı yemek takımını bitiren Nahide Küçük'ün yaptığı eseri kendi elleriyle vermesini güzel bir davranış olarak gören bakan bir takdir belgesi ile kendisine teşekkürlerini ilettiler. (<https://nahidekucuk.com/>)

Nahide Küçük adı ve imzası, birbirinden değerli nakışların ve işlemleri ile Buckingham Sarayı, Katar Emirliği Sarayı'nın kabul salonları, kraliyet çeyizleri ve sofraları için yaptığı işler, Jean Paul Gaultier'e özel olarak işlenmiş ceket (Görsel 60) dâhil yabancı konuklara sunduğu onlarca değerli armağanda yaşamaktadır. 1960'larda sinema oyuncularının ünlü kuaförü Alexandre de Paris (Louis Alexandre Raimon) için 1992-1994 tarihlerinde işleme yaptığı taç ve saç aksesuarı ile o döneme damga vurmuştur (Görsel 55). (<https://nahidekucuk.com/>)

Görsel 55: İşlediği Taç

Kaynakça:nahidekucuk.com

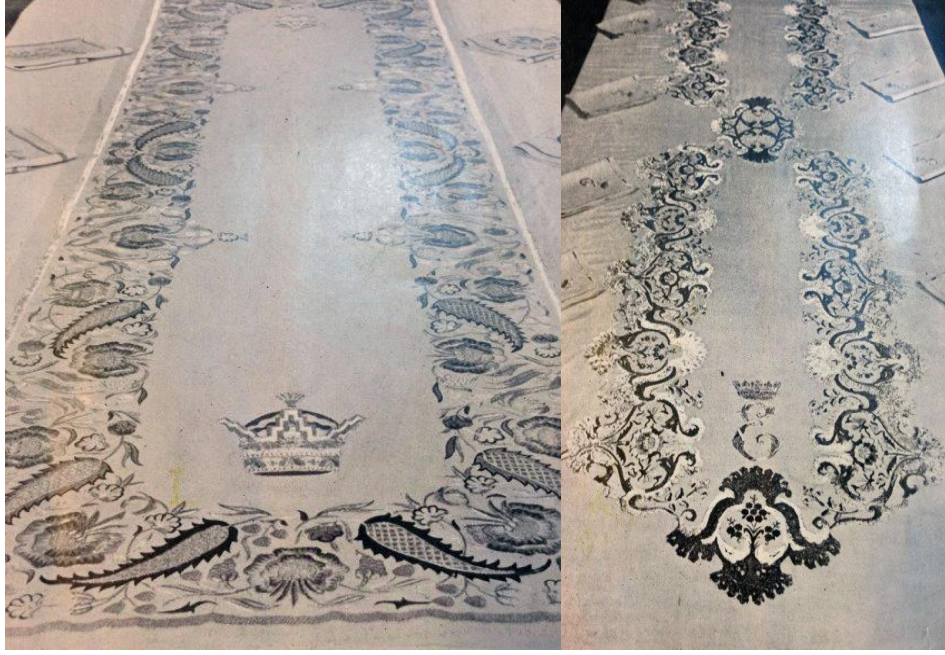
Ünlü Japon tasarımcı Yumi Katsura'ya 1983 tarihinde yaptığı gelinlik değerli olan işlemlerindedir (Görsel 56). Bonhams Müzayede Evi'nde yapılan müzayede de Nahide Küçük'ün işlemlerinden biri satışa çıktı ve satılmayan eser, serginin sonunda Veliiaht Prens Charles'a bir mektup ile armağan edildi. Kraliçe 2. Elizabeth ve İran Şahı Rıza Pehlevi'ye armağan ettiği sofrta takımını (Görsel 57-58), Türk devleti tarafından farklı ülkelerin başkanlarına, krallarına veya kraliçelerine devlet hediyesi olarak hediye edilen işlemlerin desenlerini kendisi yapmıştır. (<https://nahidekucuk.com/>)

Görsel 56: Gelinlik

Kaynakça: nahidekucuk.com

Görsel 57-58: Sofra Takımı

Kaynakça: nahidekucuk.com

Katar Emiri Şeyh Hamad Bin Khalifa Al Thani'nin sipariş ettiği bir Ayetel Kürsi duvar panosu yapmıştır. Panoda Küfi yazı şekli ile Maraş işi uygulanmıştır. Altın sırmalarla kadife kumaş üzerine el ile işlenmiştir. Halen Emirlik'in ana salonunu süslemektedir (Görsel 59). Japon Prensi Tomohito Mikasa da sanatçının eserlerinden edinmiştir. (<https://nahidekucuk.com/>)

Görsel 59: Ayetel Kürsi

Kaynakça: nahidekucuk.com

Görsel 60: Fransız Moda Tasarımcısı Jean Paul Gaultier'e Yaptığı İşleme Ceket

Kaynakça: nahidekucuk.com

3.2. Zeynep Tosun

İstanbul ilinde doğan Zeynep Tosun, üniversitede işletme okumuş daha sonra moda tasarımında eğitim almak üzere İtalya Milano’da bulunan Istituto di Marangoni üniversitesine gitmiştir. 2005 tarihinin yazında Türkiye’deki Derishow markasında stajına başlamıştır. İtalya’da 1 yıllık moda tasarımı eğitimini bitirmesinin ardından aynı okulda master programı ile eğitimi boyunca dijital moda, illüstrasyon, moda tarihi ve kalıp derslerini almıştır. Mezuniyetinin hemen sonrasında yani Temmuz 2006’da Alberta Ferretti’den iş teklifi alarak İtalya’nın Rimini şehrine taşınmıştır. Bu süre zarfında Alberta Ferretti’nin tasarım ekibinin üyesi olarak Alberta Ferretti ve Philosophy Di Alberta Ferretti markaları için haute couture tasarımlar yaparak kendisini bu alanda geliştirmiştir. (<https://zeyneptosun.com/biography/>)

2007 yılı Koza Genç Moda Tasarımcıları Yarışması’na katılarak bu yarışmada 3. olmuştur. Tosun yarışma ile aynı dönem Esin Maraşlıoğlu’nun Design Loft adlı projesinde yer almıştır. Projesinin bitmesinden sonra kısa bir dönem Dice Kayek markası kurucusu ve tasarımcısı Ece Ege’nin asistanlığını yapmıştır. Eğitim hayatı ve sektörde edindiği deneyimler ile kendi markasını 2008’in Ekim ayında kurmuştur. Kurulduktan 1 yıl sonra Zeynep Tosun markası haute couture ve hazır giyim koleksiyonları ile sektöre girişini yapmıştır. Markasının ilk kuruluşundan beri Zeynep Tosun, Türk el işçiliğini ve el sanatlarını ön plana çıkarmaya çalışmış, etnik kökenler ile modern tasarım anlayışlarını bir araya getirerek koleksiyonlar yapmıştır. Tosun, hâlihazırda Anadolu’da birçok kadın ve kadın grupları ile bir araya gelerek üretimin büyük kısmını buralarda yapmaktadır. Kendisi yaptığı projeler ile UNDP’nin Türkiye marka temsilcilerinden biri olarak görev yapmaktadır. (<https://zeyneptosun.com/biography/>)

Zeynep Tosun Türkiye’deki ilk defilesini 2009 yılında gerçekleştirmiş ve 2011 yılında Londra Moda Haftası’nda (8 sezon 4 yıl) koleksiyonlarını İngiliz moda sektörüne tanıtmıştır. Defilelerde dünya starlarının dikkatini çekmiş ve birçok isim (Lady Gaga, Nicole Scherzinger, Kate Hudson gibi) Zeynep Tosun’un tasarımlarını giymiştir. Tosun’un tasarımları Hindistan Vogue, İngiliz Vogue, Elle Italia Vogue Italia, İngiliz I-D, gibi dergilerin moda çekimlerinde kullanılmıştır. (<https://zeyneptosun.com/biography/>)

Tosun, bunun yanı sıra İpekyol, YKM, Koton ile giyim koleksiyonları; Mor Cati, Beymen, Bomonti bira ve Lucky Culture ile özel projeler yapmış ve Brown, Beefeater Cin, Avon, Barbie, Coca-Cola, Magnum ve Samsung gibi birçok uluslararası marka ile iş birliği

gerçekleştirmiştir. Tosun'un koleksiyonları yurt içinde Beymen, Gizia Gate, Harvey Nichols, Midnight Express ve Bilstore mağazalarında ve yurt dışında ise Dolce&Gabbana Concept Store, 25 Park, Moda Operandi, İntermix, Wolf&Badger, Sketch gibi noktalarda satılmıştır. (<https://zeyneptosun.com/biography/>) Bunun dışında Zeynep Tosun, Kayıp Anadolu Koleksiyonu ile Anadolu'nun kaybolmaya yüz tutmuş hikâyeleri, etnik müzikleri özellikle de Kars yöresinin kadınlarının emeğinden izleri daha modern bir şekilde ortaya koymuştur (Görsel 62-63). İnce işçilik olan Anadolu'nun tel kırma motiflerini koleksiyonunda kullanmıştır. İpek krep kumaş, şifon ve file kumaşların kullanıldığı, sonbaharın gelişini haber veren motiflere turuncu, bordo, pembe, lacivert, yeşil, siyah ve mavinin koyusundan açığına farklı tonların olduğu elbiseler, baskılı uzun elbiselere ve eteklere yer vermiştir. Ayrıca tanıtımda kendi hazırladığı ve tel kırma motiflerin yer aldığı bir elbise giymiştir (Görsel 61). (<https://www.marieclaire.com.tr/zeynep-tosun-2016-sonbahar-kis-koleksiyonu-kayip-anadolu/>). Bunun dışında 2021 Yaz Couture Koleksiyonu'nda bu kez mitolojiden ilham almış, "Apasas" adını taşıyan koleksiyonda da yüksek işçiliği gösterişli detaylarla harmanlamıştır (Görsel 64-65-66). (<https://www.marieclaire.com.tr/zeynep-tosun-2021-yaz-couture-koleksiyonu-apasas/>)

Görsel 61: Zeynep Tosun ve Tel Kırma Elbise

Kaynakça: <https://www.marieclaire.com.tr/zeynep-tosun-2016-sonbahar-kis-koleksiyonu-kayip-anadolu/>

Görsel 62: Kayıp Anadolu Tasarımlarından

Kaynakça: <https://zeyneptosun.com/tr/collections/fw16-pret-a-porter/>

Görsel 63: Kayıp Anadolu Tasarımlarından

Kaynakça: <https://zeyneptosun.com/tr/collections/fw16-pret-a-porter/>

Görsel 64: Apapas Tasarımlarından

Kaynakça: <https://zeyneptosun.com/tr/collections/apapas-haute-couturee>

Görsel 65-66: Apapas Tasarımlarından

Kaynakça: [https://www.alem.com.tr/foto-galeri/zeynep-tosun-ilkbaharyaz-2021-koleksiyonu-](https://www.alem.com.tr/foto-galeri/zeynep-tosun-ilkbaharyaz-2021-koleksiyonu-1074467/15)

1074467/15

3.3. Dilek Hanif

8 Nisan 1962 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen Dilek Hanif, moda sektörünün içinde yer edinmiş bir ailede büyümüştür. 90'lı yılların başında kariyerine başlamış ve "Dilek Hanif Line" markasını kurarak Hülya Avşar için yaptığı kıyafetler ile ünlenmeye başlamıştır. Moda sektörüne hem hazır giyim koleksiyonu ile başlasa da zamanla kişiye özel olan "Couture" kıyafetler tasarlamaya başlamıştır. Dilek Hanif 1997'de Teşvikiye'de "Couture" atölyesini ve showroomunu açmıştır. 2003 yılında ilkbahar-yaz koleksiyonundaki iğne oyalı figürler, kendisine "Yılın En Başarılı Moda Tasarımcısı Ödülü"nü kazandırmıştır. 2004 yılında Paris Haute Couture Moda Haftası'nda koleksiyonunu sunan ilk Türk tasarımcı olmuştur. (<https://www.biyografi.info/kisi/dilek-hanif>)

Dilek Hanif Anadolu'yu gezerek Halkın Sanatı Programı ile el sanatlarını ekrana taşımakta ve daha sonra o sanatlar ile tasarımlar yapmaktadır (Görsel 67). (<https://www.ntv.com.tr/halkin-sanati>). Bunun dışında 2013 Bahar Dalı Koleksiyonu'nda Osmanlı ve Selçuklu geleneksel baskı tekniği ve el işçiliğiyle dokunan koleksiyondaki parçalar, Armagğan tarafından yapılmış 'Kemha' kumaşı ile birleşmiştir (Görsel 68).

(<https://www.pegarose.com/dilek-hanif-2013-bahar-dali-koleksiyonu>)

Görsel 67: Dilek Hanif'ten Tel Kırma Sanatına Özel Gece Elbisesi

Kaynakça: <https://www.bartın.info/bartın-tel-kırma-video,2091.html>

Görsel 68: Dilek Hanif'ten Bahar Dalı Koleksiyonu

Kaynakça: <https://www.haberler.com/dunya/dilek-hanif-2013-bahar-dali-koleksiyonu-ile-paris-4252860-haberi/>

3.4. Erdem Moraloğlu

Türk bir baba ve İngiliz bir anneden doğan Moraloğlu 1978 yılında Montreal'de dünyaya gelmiştir. Ryerson Üniversitesinde moda eğitimini bitirdikten sonra ünlü modacı Vivienne Westwood'un yanında stajını yapmıştır. 2000 tarihinde Londra'ya yerleşerek Royal College of Art'ta moda üzerine yüksek lisansını tamamlamıştır. 2003 tarihinde New York'ta Diane von Furstenberg'le çalışmıştır ve 2005'te kendi markası olan ERDEM'i kurmuştur. İlk koleksiyonu ile sağladığı başarı ona Fashion Fringe Ödülü'nü kazandırdı. British Fashion Council tarafından pek çok ödüle layık görülmüştür. (<https://www.kumasbilgi.com/unlu-turk-modaclar-ve-tasarmlar.html>)

Floral desenleri ve yenilikçi şekilde dantelin kullanımıyla dünyanın farklı şehirlerinde 170'ten fazla satış noktasında tasarımları satılmaktadır. ERDEM tasarımlarını giyen ünlüler arasında Vogue'un genel yayın yönetmeni Anna Wintour, oyuncu Keira Knightley ve İngiliz kraliyet ailesine mensup olan Kate Middleton gibi isimler vardır.

(<https://www.kumasbilgi.com/unlu-turk-modaclar-ve-tasarmlar.html>). ERDEM 2020-21 Sonbahar/Kış Koleksiyonu, Londra Moda Haftası kapsamında hazırladığı metalik çiçek işlemleri ve tasarımlar ile çok dikkat çekmiştir (Görsel 69). (<https://www.marieclaire.com.tr/>)

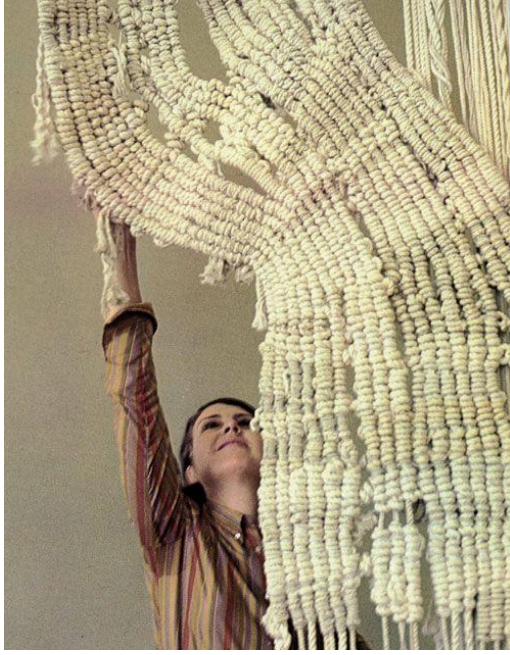

Görsel 69: Metalik Çiçek İşlemler

Kaynakça: <https://www.lofficiel.com.tr/moda-haftasi/erdem-2020-21-sonbahar-kis>

3.5. Aurelia Munoz

Barcelona'da 1926 tarihinde dünyaya gelen sanatçı, çalışmalarını doğal tekstil liflerini kullanarak yapmaktadır. İlk yaptığı çalışmalarda baskı tekniğini kullandığı tekstilleri tercih eden sanatçı sonraki çalışmalarında patchwork ve nakış tekniklerini uyguladığı çalışmaları tercih etmiştir (Görsel 71). Sanatçı, makrome tekniğini kullandığı serbest çalışmalarında iki ve üç boyutlu çalışmalar ortaya koymuştur (Görsel 70). Sanatçının ürünleri, Japonya'nın Kyota şehrindeki Museum of Modern Art, Chicago'daki The Art Institute ve Edinburg'daki Royal Scottish Museum müzelerinin koleksiyonlarında yer almaktadır. (Tunçok,2015 s:59-60)

Görsel 70: Aurelia Munoz

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/180636635030580174/>

Görsel 71: Aurelia Munoz, Ocell Blau/ Blue Bird, 1966.

Kaynakça: <https://tr.pinterest.com/pin/544724517435663543/>

3.6. Joana Vasconcelos

Fransa'da 1971 tarihinde dünyaya gelen Portekizli sanatçı, uygun olan dikiş tekniklerini ve tığ örgüsünü uygulayarak ürünlerini yapmaktadır. Sanatçı, çalışmalarında insanların ve hayvanların bedenlerini örgüler ve dantel teknikleri kullanarak yeniden yorumlar (Görsel 72). Sanatçının, 2 boyutlu ve 3 boyutlu tasarımlarının yanında sıra dışı iç mekân enstalasyonları da vardır. (Görsel 73). (Tunçok,2015 s:86)

Görsel 72: Dantel Heykel

Kaynakça: <https://www.pinterest.pt/pin/227220743674281300/>

Görsel 73: Dantelden Piano

Kaynakça: <https://74fdc.wordpress.com/2012/06/01/joana-vasconcelos-elevating-the-art-of-crochet/>

3.7. Severija Incirauskaite Kriauneviciene

1977 yılında doğan Litvanya asıllı Severija Incirauskaite Kriauneviciene, geleneksel bir teknik olan nakışı güncel yorumlar ile hayata geçirmektedir. Kendisi şuan da Vilnius Sanat Akademisi'nde Tekstil Sanatları Bölümünde öğretim üyesi olarak ders vermektedir. Sanatçı eserlerinde üç boyutlu ve daha fazla katı yüzeyleri kullanmıştır. Bu da onu metal malzemeleri kullanmaya teşvik etmiştir (Görsel 74). Sanatçı çalışmalarında daha çok günlük yaşamdan ve çevreden aldığı ilhamdan faydalanmaktadır. Artık kullanılmayan ve işlevlerini yitirmiş faydalı nesnelere sanat nesnesine dönüştürmektedir. (Berber, Koşar, Aydın,2020 s:1698-1699)

Sanatçı kovalardan, küreklerden, mutfak gereçlerinden, araba vb. kullanılmayan, özellikle metal tabanlı nesnelere delikler açarak, malzemenin dokusuna uygun renkteki iplikler ile nakış tekniklerini geleneksel yaklaşımlardan biraz farklılaştırarak uygulamaktadır (Görsel 75). Kullanmış olduğu ipliklerin genellikle doğal malzemelerden olmasını tercih etmektedir. İpliklerin renk tercihlerinin metal malzemelerinin paslı olup olmamasına göre

daha canlı ya da daha mat olarak değişkenlik gösterdiğini söylemektedir. (Berber, Koşar, Aydın,2020 s:1698-1699)

Görsel 74: Daily Bread Give to As Today

Kaynakça:<https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&tl=tr&u=https%3A%2F%2Fzoneonarts.com.au%2Fseverija-incirauskaite-kriauneviciene%2F&anno=2&prev=search>

Görsel 75: Way Of Roses

Kaynakça:<https://translate.google.com/translate?hl=tr&sl=en&tl=tr&u=https%3A%2F%2Fwww.mrxstitch.com%2Fseverija-incirauskaite-kriauneviciene%2F&anno=2&prev=search>

4. 3 BOYUTLU VE GELENEKSEL NAKIŞLAR İLE YAPILMIŞ UYGULAMALAR

Tasarımlarımda koi balığı ve lotus çiçeğini kullanmamın nedeni anlamlarından dolayı ve ikisininide farklı teknik ve şekillerde kullanabilmemdir. Koi balığı anlamı akıntıya ters yüzmesinden dolayı; başarıyı, mücadeleyi, azmi ve gücü temsil etmektedir. Ayrıca akıntıya ters yüzme cesaretini göstermesinden dolayı Japonya'daki Samuray Savaşçıları simgelemektedir. Lotu çiçeğinin anlamı ise temel olarak zihnin duruluğunu ve ruhun saflığını temsil etmektedir.

Tasarımın Adı: Lotus ve Koi Balığı

Tasarımda Kullanılan Teknikler: Koi balıklarını geleneksel nakış olan çin nakışı ve modern olan stumpwork nakışı kullanılmıştır. Yine geleneksel olarak tığ işi ile lotu çiçekleri yapılırsa da lotus çiçeklerine 3 boyutlu yaparak hem modern hem geleneksel nakış harmanlanmıştır.

Tasarımın Adı: Koi Balığı

Tasarımda Kullanılan Teknikler: Koi balıkları geleneksel olarak kanaviçe tekniği ile yapılırsa da kanaviçe de kullanılan kumaşlar yerine delikli bir kumaş olan file kumaşın üzerine uygulanmıştır. File kumaşın üzerine yapılan kanaviçe ile geleneksel kanaviçeye yeni bir yorum katılmıştır. Bu sayede kanaviçe daha modern bir şekilde kullanılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Nakış sanatının, teknolojinin gelişmesiyle el emeği dışında da tercih edilen kullanımlardan birisi haline geldiği söylenebilir. Nakış sanatı; duyguları sessiz işleme, renk kompozisyonları vb. şekillerde ortaya çıkmaktadır. Nakış belirli teknikler ile farklı stiller doğrultusunda ilerler ve ortaya birbirinden farklı, özgün ve güzel ürünler ortaya çıkar. Nakış sanatında ürünler belirli kurallara bağlı kalınarak işlenir. Nakış oluşturulurken desen, seçilen kompozisyon, renk vb. olgular nakışın şekillenmesinde yardımcı olan unsurlardır. Bu öğeler nakışın gidişatında büyük rol oynar.

Bu tez çalışması için nakışın hem geleneksel hem de modern türleri incelenerek nakışın gelişimi içerisinde ne gibi çalışmalar yapılabileceği ya da hangi yollarla farklı ürünler çıkarılabileceği araştırılmıştır. Araştırma, nakıştaki her yeni teknik ile nasıl daha farklı ürünler ortaya çıkabileceğini görmek bakımından önem taşımaktadır. Nakıştaki her yeni teknik ve tarzın yapılacak ürünler için yol gösterici olmasının araştırma sonuçlarından biri olduğu söylenebilir. Tasarım öncesi aşamalarda yer alan kültürel ve sanatsal kaynaklar, kumaşlar, desenler, renkler ve daha birçok unsur incelenerek nakış sanatını bir adım daha öne çıkarmak ve uygulanan farklı teknikler ve 3 boyutlu efektler ile her yerde kullanılmak amaçlanmıştır. Nakışta desen ya da kompozisyon belirlendikten sonra renk ve malzemeye karar verilmesi ile eskiz çizimleri, tasarım seçme ve geliştirme sonucunda nakış sanatı ortaya çıkar. Günümüzde özellikle Covid ile evlere çekildiğimizde özellikle ev hanımları yeni teknikleri teknolojinin gelişmesi ve her evde internet olması sayesinde daha modern olan teknikleri izleyerek evlerde yapmaya başlamıştır. Bu çalışmalar evlerde duvarları süslemek için ya da evlerde farklı amaçlarda kullanılmak için yapılmıştır.

Yapılan tez doğrultusunda 3 boyutlu nakışlar ve farklı teknikler kullanılarak iki tane tasarım ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışma için tasarım teması, lotus çiçeği ve koi balığı olarak belirlenmiş ve ona göre desenler çıkarılmıştır. Temaya bağlı olarak farklı teknikler kullanılarak ve 3 boyut efekti verilerek tasarımlar yapılmıştır. Bu tasarımlar yapılırken nasıl daha farklı yapılacağı düşünülürken hem de modern ve geleneksel tekniklerden nasıl yararlanılabileceği ve hangi tekniklerin bu tasarımlarda daha iyi olabileceği düşünülmüştür. Sonuç olarak bu iki tasarım ileri de başka insanlara yardımcı olması amaçlanmıştır.

Bu tez çalışmasında, sadece geleneksel nakışlar değil 3 boyutlu nakışlar da kullanılarak bu tekniklerin süsleme ve daha birçok alanda kullanılabileceği gösterilmek istenmiştir. Evlerde, farklı alanlarda ya da çeyizlerde sadece geleneksel nakış işlemleri yerine hem geleneksel hem de modern nakış işlemleri kullanılarak da ürünler çıkarılabileceği söylenebilir

KAYNAKLAR

- Aksoy, Y. (1993). Türk el sanatları. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Aiken, S. (1999). Embroidery & Cross Stitch. Australia: Craftworld Books Pty Ltd.
- Akbaş, Kevser G.,(2019), Lif Sanatının Tarihsel Süreç İçerisindeki Devinimi ve Dikiş Teknikleri Kullanılarak Gerçekleştirilen Lif Sanatı Uygulamaları Cilt: 4, Sayı: 7, Haziran-Temmuz s.104-105
- Barışta, Örcün 1999 Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk işlemleri Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. Türk Tarih Kurumu Basınevi
- Barışta, Örcün (1984). Cumhuriyet Dönemi Türk Halk İşlemeciliği Desen ve Terminolojisinden Örnekler. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
- Barışta, Örcün(1995). Türk İşleme Sanatı Tarihi.2. baskı Ankara Biletler, 2000: 2).
- Berker, & Durul. (1970). Türk işlemlerinden örnekler. İstanbul: Ya-pa Yayınları.
- Berker, N. (1974). Türk el işlemleri. Sanat ve Dünyamız Dergisi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. Sayı: 2
- Berber, Gülşen Ş., Koşar, Sevim.T, Aydın ,Mine.(2020).Geleneksel Nakış Tekniğinin Güncel Sanata Yansıması
- Can, M. Anadolu Türk Kültüründe KanaviçeMotif Akademi Halkbilimi Dergisi / Cilt:10, Sayı:20 / 2017 / Aralık s. 321-322
- Constantine, Mildred (2009). “Fibre Art”, Oxford Art Online, Grove Art Online,
- Öz Çelikbaş,Eda 2019.DışaVurumcu Sanat Terapisinde Resim Terapisi Alternatif Uygulamaları:Origami Kirigami ve Kat-I Sanatı Örnekleri Cilt:6, Sayı:2, s. 52

- Demirel, Emine (2016). “Kanaviçe ve Assisi: İki Farklı Nakış Türünün İncelenmesi”. Uluslararası Türkiye-Çekya İlişkileri Sempozyumu ve Karma Türk Sanatları Sergisi (10 -14 Temmuz 2016), s. 380-337.
- Demirkan, S. Ö. Dokuma Resim Sanatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, İzmir, 2001.
- Eronç, Perihan 1984.Giyim Süsleme Teknkleri. İstanbul: Meb Yayınları
- Karaoğlan Hülya, Punch Work of Garment Orgament (Waist Coat Example), Atlas Internation Refereed Journal on Social Sciences
- Korkusuz, S. (1980). Nakış Temel Ders Kitabı. (Birinci Baskı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Köklü, Hülya 2003.Dival işi Meslek Eğitimi Dergisi, cilt 5,Sayı 10, Temmuz Maraş İl Yıllığı Dönmez Ofset; Ankara
- Köklü, Hülya 2002,El İşlemeleri Ya-pa Yayınları
- Leslie, C.A, 2007. Needlework Through History: An Encyclopedia, Greenwood Press,
- Lunin, 1990, s.698 F. L. Lois Library Trends, The Board of Trustees, Herner Company, University of İllinois, 1990.
- Lunin, L. F. (1990). The Descriptive Challenges of Fiber Art. Library Trends. 38 (4), 697-716
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). (2007). El Sanatları Teknolojisi, Elde Türk İşi. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Menkes, S. (2015). Iris Van Herpen: Sorceress of style, <http://www.vogue.fr/suzymenkes/la-chronique-de-suzy-menkes/articles/la-chronique-de-suzy-menkes-iris-vanherpen-sorceress-of-style/25404>
- Meriç, Atanur, (1991). “Kahramanmaraş Altın-Gümüş Sırmalar İçinde”,Kültür ve Sanat Dergisi:10. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Millsaps, B.B. (2016). Real Clothes: Japanese Designers Create 3D Printed AMI-MONO Woven Fashion. <https://3dprint.com/149870/3d-printed-amimono-woven-fashion/>
- Odabaşı, E. ve Kandemir, M. (2018). Kanaviçe İğne Tekniğinin Günümüz Teknolojisinde Tasarım Ve Uygulama Süreçleri. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi. Sayı: 11(24). Sayfa: 435-447.
- Özdemir M. & Yetim F. (1997). Günümüz ekonomisinde geleneksel el sanatlarının yeri ve önemi. Türkiye’de El Sanatları Geleneği ve Çağdaş Sanatlar İçindeki Yeri Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Özcan, F. (2006). Türk işleme yaprakları. Ankara: Önder Matbaacılık
- Öztürk, İsmail,1998 Geleneksel Türk El Sanatlarına Giriş, Ankara: Ürün yayınları. S:25.
- Özpinar, C, (2012). Lif Sanatında Kavram. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ögel, Bahaeddin 1991, Türk Kültürüne Giriş, V.cilt: T.CKültür ve Bakanlığı Yayınları s:64)
- Peleg, D. (2015). About. <http://danitpeleg.com/about-danit-peleg/> adresinden erişildi.
- Sürür, Ayten,1976,Türk İşleme Sanatı. İstanbul: Akbank yayınları sanat s:41).
- Sarıca, Sevtap. (2015). Endüstriyel ve Grafik Tasarım Bağlamında Kâğıt Sanatları ve Bir Uygulama Örneği. s:71)
- Sain, B. (1975). Nakış. Mektupla Yüksek Öğretim Merkezi. Ankara: Pan Matbaacılık.
- (1987). Hesap işi el işlemleri. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Schoer, M.(2003). World Textiles a Concise History. London: Thames & Hudson.
- Solger, Margarethe. (1985). Stickerei als Volkskunsts -1. Nord – und Osteuropa. Stuttgart
- Şefika Berber, Gülşen. Arabalı Koşar, Sevim Tuğba. Değirmenci Aydın, Mine. “Geleneksel Nakış Tekniğinin Güncel Sanata Yansıması, s:1698-1699)
- Tunçok, Şerif P.(2015),Lif Sanatında Üçüncü Boyut s:59-60,86)

Yıldıran, Mine, Moda Giyim Sektöründe Üç Boyutlu Yazıcılarla Tasarım ve Üretim, Art-e Mayıs-Haziran 2016, Sayı:17 s:164

Wales, C.(2013). Project DNA by Catherine Wales,

<http://www.dezeen.com/2013/06/27/project-dna-3d-printed-accessories-by-catherinewales/> ,Dezeen magazine,

İnternet Kaynakları

<http://www.unutulmussanatlar.com/search/label/Kurdele>

<https://www.goblenci.com/elisi-nakis/kurdele-nakisi.html>

<https://tr.desertanglican.org/History-of-Kirigami>

<https://www.biyografi.info/kisi/dilek-hanif>

<https://www.pegarose.com/dilek-hanif-2013-bahar-dali-koleksiyonu>

<https://www.marieclaire.com.tr/erdem-sonbahar-kis-2020/>

<https://www.marieclaire.com.tr/zeynep-tosun-2016-sonbahar-kis-koleksiyonu-kayip-anadolu/>

<https://www.marieclaire.com.tr/zeynep-tosun-2021-yaz-couture-koleksiyonu-apasas/>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Sashiko>

<https://tr.actince.com/sashiko-halk-nakis-bir-japon-sanati/>

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Nakış>

<https://en.wikipedia.org/wiki/Stumpwork>

<https://tekstilbilgi.net>

<https://bursaolgunlasma.meb.k12.tr>

<https://indigoniche.com>

<https://nahidekucuk.com>

<https://zeyneptosun.com/biography>

<https://www.ntv.com.tr/halkin-sanati>

<https://www.kumasbilgi.com/unlu-turk-modaclar-ve-tasarmlar.html>